

SVOBODNÍ ZEDNÁŘI
POHŘBENÍ NA
MALOSTRANSKÉM
HŘBITOVĚ

PAMÁTKY
MALOSTRANSKÉHO
HŘBITOVA

Spolek Malostranský hřbitov děkuje Městské části Praha 5 za přidělený grant, bez kterého by publikace nevznikla, Správě Pražských hřbitovů-jmenovitě jejímu řediteli panu Karlu Koblihovi, paní Sylvě Dvořákové, správce Malostranského hřbitova, a paní Oldřišce Dvořáčkové, koordinátorce projektu Adopce významných pražských hrobů, za veškerou spolupráci.

Alena Lehnerová, předsedkyně Spolku

Svobodní zednáři pohřbení na Malostranském hřbitově

Vydavatel: Spolek Malostranský hřbitov

První vydání, 2019

Texty:	Alena Lehnerová (životopisné medailonky osob spojených se zednářstvím) Jacob Sadilek (texty k dějinám zednářství a k zednářským aktivitám osob zmíněných v medailoncích)
Redakce textu:	Ondřej Bastl, Gabriela Kalinová
Odborné konzultace:	Ondřej Bastl, Petr Slouka
Překlad resumé:	Gabriela Kalinová, Jacob Sadilek
Fotografie:	Marta Jiroudková, Alena Lehnerová

Tato publikace ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vlastníků autorských práv.

Publikace vychází s finanční podporou Městské části Praha 5.

Neprodejné.

I. Zlatá doba pražského svobodného zednářství v poslední třetině 18. století

©Jacob Sadilek, 2019

Moderní svobodné zednářství se od svého vzniku roku 1717 v Londýně rychle rozšířilo po celé Evropě a přes Hamburk a Drážďany a francouzskou okupační armádu dorazilo roku 1741 do Prahy. Skutečný rozkvet zažilo však v letech 1764 – 1794. Je to doba vlády Marie Terezie, Josefa II. a Leopolda II., doba, kterou označujeme jako dobu osvícenství.

Svobodné zednářství je produkt anglického osvícenství, kde lóže tvořily styčný bod pro společenský rozvoj a pokrok. Lóže sdružují členy-bratry, kteří věří, že společnost bude lepší, když sami budou lepší. A tak pomocí symbolů a rituálů vypůjčených od stavebních cechů pracují sami na sobě: říká se tomu otesávat svůj hrubý kámen. Tolerance, respekt a láska k druhým a hledání, co lidi spojuje a ne co je dělí, jsou významné charakteristiky svobodného zednářství. Dobročinnost či pomoc druhým, slabším, je rovněž jeden ze základních pilířů svobodného zednářství. Zjednodušeně se dá říct, že zednářství je školou, kde se učí lidumilnosti a dobročinnosti a kde se tříbí vyšší morální postoje.

V Praze se soustředily největší zednářské aktivity. Brno sice vykazalo menší počet lóží a zednářů, ale zase o to více radikálně osvícenské aktivity. V Opavě fungovala velmi krátce lóže *Pythagoras* a vojenská lóže *Sincerité* putovala z Litoměřic přes Plzeň do Klatov. Praha i Brno měly čilé kontakty s bratry ve Vídni, Drážďanech a Berlíně. V té době se lidé i myšlenky volně pohybovali v evropském prostoru, obdobně jako dnes v rámci Evropské unie.

Přehled lóží v českých zemích.¹

1. Zu den drei gekrönten Sternen (U tří korunovaných hvězd), 1741 – 1742, 1764 – 1785, Praha
2. Zu den drei gekrönten Sternen und Redlichkeit (U tří korunovaných hvězd a upřímnosti) 1786-1794, Praha
3. Zu den drei gekrönten Säulen (U tří korunovaných sloupů), 1771 – 1785, Praha
4. Zur Union (Svaz) 1783 – 1785, Praha
5. Wahrheit und Einigkeit (Pravda a jednota), 1783 – 1785, Praha
6. Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen (Pravda a jednota u tří korunovaných sloupů) 1786 – 1794, Praha
7. Zu neun Sternen (U devíti hvězd), ?1777 – 1794, Praha
8. Sincerité² (Upřímnost), vojenská lóže, 1742 – 1785, Litoměřice, Plzeň, Klatovy
9. Zu den drei Kometen (U tří komet), vojenská lóže v Čechách, 1765
10. Zur aufgehenden Sonne (U vycházejícího Slunce), 1782 – 1785, Brno
11. Zu den wahren vereinigten Freunden (U pravých spojených přátel), 1784 – 1794, Brno
12. Pythagoras, 1785, Opava

Některé lóže fungovaly dlouho, jiné zase brzy zanikly. Císařským patentem bylo nařízeno, že od roku 1786 mohou být ve Vídni a v Praze nejvýše tři lóže, v menších městech pouze jedna. Vláda císaře Františka II. v důsledku Francouzské revoluce zednářům nepřeje, a proto lóže v Praze a v Brně počátkem roku 1794 dobrovolně končí.

---

1. ABAFI, Ludwig, Geschichte der Freimaurerei in Österreich-Ungarn. Band I-V.
2. VOLF, Josef, Zednáři na Klatovsku, str. 21-43.

Lóže za vlády Marie Terezie sice vykazovaly činnost, ale spíše diskrétní, v Praze soustředěnou na vydržování sirotčince sv. Jana Křtitele, založeného zednáři v roce 1773.³ Roku 1780 nastupuje Josef II., který rychlým tempem reformuje stát podle svých osvícenských představ. A právě zednářské lóže představovaly jistý druh katalyzátoru osvícenských snah panovníka. Za jeho vlády, až do roku 1785, vidíme prudký rozvoj lóží, který se projevuje růstem počtu členů a zakládáním nových lóží.⁴ Nicméně Josef II., byť obklopen mnoha státními úředníky-zednáři, kterých si velice cenil, vydal patent, který od roku 1786 zmenšil počet lóží ve Vídni a Praze na nejvýše tři a ve všech ostatních městech omezil počet lóží na jednu. Císař zastával názor, že se lóže příliš rozbujely, a proto se již nevěnovaly svému základnímu poslání, a že v neposlední řadě podléhaly v mnohém Berlínu, což nebylo žádoucí.

Nástup Leopolda II. znamená oživení činnosti lóží. Nový císař se snaží Josefovny reformy konsolidovat a prosadit oproti odmítavé pozici stavů. Situaci se snaží řešit diplomaticky, v zednářských lóžích vidí sympatizanty a využívá je jako „lobby“ ke svým cílům. Do lóží vstupuje mnoho státních úředníků. S předčasným úmrtím Leopolda II. roku 1792 končí éra rozkvětu svobodného zednářství v habsburské monarchii, a tím i v Praze a Brně. Nový císař František II. musí řešit hrozící společenský neklid, který v důsledku Francouzské revoluce ohrožuje celou Evropu. Zednářům nedůvěřuje, protože jsou podle něj myšlenkově příliš spjatí s Francouzskou revolucí, a považuje proto jejich existenci za nežádoucí. Počátkem roku 1794 končí všechny lóže v monarchii a rovněž v českých zemích svoji činnost. Devadesátá léta jsou pro zednáře přelomovým obdobím, protože po krátkém oživení následují výpady proti nim.

Je zajímavé, že těsně před zákazem svobodného zednářství císařem Františkem II. v roce 1793, bylo v českých zemích dokonce více členů lóží než v Rakousku.

Počet zednářů v roce 1793

<i>Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen, Praha</i> ⁵	101
<i>Zu den drei gekrönten Sternen und Redlichkeit, Praha</i> ⁶	95
<i>Zu neun Sternen, Praha</i> ⁷	58

Počet zednářů v Praze

<i>Zu den wahren vereinigten Freunden, Brno</i> ⁸	51
--	----

Počet zednářů českých zemích

305

Počet zednářů v Rakousku (Víděň a Linec)⁹

281

Pražští zednáři věnovali mnoho sil dobročinnosti. Neúroda v letech 1771 – 1772 způsobila v Čechách hlad, bídu, nemoci a smrt mnoha chudým, po kterých zůstalo velké množství sirotků. V lednu roku 1773 se rozhodli Kašpar Heřman hrabě Küniigl-apelační rada, Petr Bradáč-obchodník

3. CORNOVA, Ignác, Ueber die Pflicht für die hinterlassenen Kinder der Brüder zu sorgen, und über die Art und Mittel dieser Pflicht nachzukommen.

4. ANTONÍN, Luboš, Zlatý věk, str 151-171.

5. Liste der gerechten und vollkommenen Loge Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen in Orient von Prag, gedruckt bei Hladky 5790 (1790) a přírůstky 5792 (1792). Archiv Národního muzea, fond Latomica.

6. Verzeichniss der Mitgliedern von der vollkommenen und gerechten Loge Zu den drei gekroenten Sternen und Redlichkeit im Morgen von Prag, am Johannisteste 5791 (1791) a doplněk 5792 (1792). Archiv Národního muzea, fond Latomica.

7. Verzeichniss der Mitglieder der gerechten und vollkommenen Loge Zu neun Sternen im Morgen von Prag. Am Johannisteste 5970 (1790). Archiv Národního muzea, fond Latomica.

8. Verzeichniss der Brüder der gerechten, vollkommenen und gesetzmäßigen Johannisloge der Wahren vereinigten Freunde im Orient von Brünn in Mähren. Im Jahre 5793 (1793). Archiv Národního muzea, fond Latomica.

9. KODEK, Günter, Von der Alchemie zur Aufklärung, str. 240.

a bankéř, Jan Kriner-obchodník, a Jiří Ludvík Malvieux-rukavičkář, všichni zednáři a členové lóže *Zu den drei gekrönten Sternen* v Praze, založit sirotčinec, který by se staral o výchovu opuštěných dětí. Pro tento záměr získali podporu mnoha zednářů, šlechticů i měšťanů. Dne 1. září 1773 otevřel dveře sirotčinec *Sv. Jana Křtitele*, který začal s 25 dětmi. První domov byl poblíž petřského kostela na Novém Městě. Kromě Pražanů poskytla ústavu svoji podporu i císařovna Marie Terezie a následně všichni panovníci. Počet dětí rychle rostl, v roce 1775 jich už bylo 43 a k roku 1780 začaly být prostory malé. Císařovna proto zakoupila bývalý klášter Milosrdných bratří v Bredovské ulici 936, (dnešní Politických vězňů 7), kam se sirotčinec přestěhoval. V objektu byly také vyhrazeny prostory, kde se tehdejší pražské lóže scházely. V roce 1785 vydal Ignác Cornova spis *Geschichte des Waiseninstituts* (Dějiny sirotčince). Správa sirotčince byla až do roku 1791 v rukou zednářů pod vedením hraběte Künigla. Ti pak zajišťovali financování i běžný provoz. Průměrný počet svěřenců byl kolem padesáti, ale byla i léta, kdy jich bylo přes sto. Radostnou událostí byla v roce 1792 lékařská promoce odchovance pražského ústavu. Po zákazu zednářství v celé habsburské monarchii roku 1795 pokračoval sirotčinec jako soukromý ústav, o který se staral výbor sestavený z významných měšťanů. Sirotčinec přetrvál v této formě až do poloviny 20. století, kdy se stal součástí pražských městských sociálních zařízení. Dalším významným počinem bylo založení školy pro hluchoněmé. Hrabě Künigl navštívil 16. září 1786 císaře Josefa II., který dlel v Hloubětíně u Prahy na vojenských manévrech, a žádal o povolení založit další sirotčinec. Císař ale doporučil školu pro hluchoněmé. Poznal takový ústav v Paříži (další existovaly také v Lipsku a Římě), a proto nechal založit podobný nový ústav i ve Vídni. Pražská škola, která původně začala se sedmi žáky, je tak pátým nejstarším ústavem pro hluchoněmé na světě.

První výkaz o fungování sirotčince, vydaný k poslednímu dni v listopadu 1773. Tři korunované hvězdy jsou odkazem na lóži.

Dějiny sirotčince, sepsané Ignácem Cornovou v roce 1785. Na titulní stránce je vyobrazena budova sirotčince v dnešní ulici Politických vězňů 936/7, ve které se také scházely všechny tři pražské lóže.

Kašpar Heřman hrabě Künigl (1745 – 1814). Jeden z neaktivnějších zednářů v 18. století v Praze. Měl velikou zásluhu o založení pražského sirotčince a ústavu pro hluchoněmé.

Hrabě Künigl a členové jeho lóže *Zu neun Sternen*: Filip hrabě Sweerts-Sporck-rada u apelačního soudu, Armand hrabě Mottet-důstojník fortifikací, setník ženijního sboru, Karel Friedrich Wahr-ředitel Stavovského divadla, které uvedlo premiéru Mozartovy opery *Don Giovanni*, Bernhard Wersink-továrník a obchodník, Konrád svobodný pán Zedlitz-soukromník (kavalír) financovali školu prvních sedm let z vlastních zdrojů. Hrabě Künigl rovněž přivedl prvního ředitele školy Karla Bergra. Byl to člověk vysokých kvalit, průkopník výuky hluchoněmých v Čechách, a v prvních deseti letech byl duší školy. Karel Berger je na seznamu členů pražské lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen* v roce 1792.

Filip hrabě Sweerts-Sporck převzal vedení ústavu po hraběti Küninglovi. Zabezpečil ústav finančně založením humanitárního spolku na podporu sirotčince, ústavu pro hluchoněmé a vdov, do kterého přispívali všichni pražští zednáři.

Císař František II. v roce 1795 zednářství zakázal, a tím skončily aktivity pražských lóží. Dobročinné spolky mohly sice ve své činnosti pokračovat, už však nikoliv jako spolky zednářské, ale pouze jako soukromé. Ústav pro hluchoněmé pokračuje ve své práci až do dneška.

Zednáři podporovali i vědu a umění. Příkladem toho je *Královská česká společnost nauk* (Königliche Böhmisches Gesellschaft der Wissenschaften). Navázala na Soukromou učenou společnost, vzniklou kolem roku 1773 a tvořenou kroužkem osvícenců a zednářů kolem Ignáce Borna. V roce 1784 byla se souhlasem císaře Josefa II. přeměněna na veřejnou českou společnost nauk, orientovanou zejména na přírodní vědy. V roce 1791 přijala název *Královská česká společnost nauk*. Je to přímá předchůdkyně dnešní Akademie věd ČR. V počátečních letech seřádl vedoucí roli v této společnosti mnoho významných zednářů, členů lóže *Wahrheit und Einigkeit*. Prezidentem byl roku 1789 Prokop hrabě Lažanský a v roce 1794 Franz de Paula hrabě Hartig. Funkci předsedy vykonávali Karel Rafael Ungar (1785), Jiří Procházka (1788), Otta Steinbach z Kranichsteinu (1790), František Josef rytíř Gerstner (1802) a Ignác Cornova (1802). O podporu umění se zasloužila *Společnost vlasteneckých přátel umění* v Praze (Privatgesellschaft patriotischer Kunstfreunde zu Prag), založená roku 1791 ve Šternberském paláci. Iničiátory jejího založení byli František Josef hrabě Šternberk a zednáři Jan Jakub Quirin Jahn a Ignác Alois Veselý. Prvním prezidentem byl zednář František Antonín hrabě Kolowrat-Novohradský. Pokračovatelkou této společnosti je Národní galerie. Iničiátorem a zakladatelem *Vlasteneckého muzea* v Čechách (Národního muzea) v Praze v roce 1818 byl Kašpar Maria hrabě Šternberk, zednář a bývalý člen lóže *Zu den drei Schlüsseln* (*U tří klíčů*) v bavorském Řezně.

Jednou z neaktivnějších lóží v Praze byla *Wahrheit und Einigkeit* pod vedením Emanuela hraběte Canala de Malabaila. Byla velice progresivní a šířila osvícenství podporou dobročinnosti, vědy a umění. Cítila se být spřízněnou s vídeňskou lóží *Zur Wahren Eintracht*, vedenou Ignácem šlechticem Bornem. Tato lóže se profilovala jako zednářská akademie věd. Vydala tři ročníky časopisu *Journal für Freimaurer*, který ji proslavil v celé Evropě. Její pražská sestra vydala roku 1794 rozsáhlou knihu *System der Freimaurerloge Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*, která obsahovala stanoviny a rituály pro všechny tři stupně: učně, tovaryš a mistr, dějiny lóže a stanovila povinnost bratrů starat se o zednářské sirotky. Je to zdaleka nejvýznamnější pražská zednářská publikace 18. století, která dává ucelený náhled do života lóže v té době. Její vydání v roce, kdy zednářství končilo, naznačuje, že měla být jakýmsi „pomníkem zašlé slávy pražských zednářů“.

Diplom pro členy lóže *Wahrheit und Einigkeit*. Vlevo latinský a vpravo německý text. V tympanonu postavy symbolizující vědu (vlevo) a umění (vpravo). Na levé straně ženská postava-symbol krásy, dole uprostřed (český) lev-symbol síly a vpravo dole Pythagoras-symbol moudrosti. Jsou to základní zednářské symbolické hodnoty.

Její ročníky časopisu *Journal für Freimaurer*, který ji proslavil v celé Evropě. Její pražská sestra vydala roku 1794 rozsáhlou knihu *System der Freimaurerloge Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*, která obsahovala stanoviny a rituály pro všechny tři stupně: učně, tovaryš a mistr, dějiny lóže a stanovila povinnost bratrů starat se o zednářské sirotky. Je to zdaleka nejvýznamnější pražská zednářská publikace 18. století, která dává ucelený náhled do života lóže v té době. Její vydání v roce, kdy zednářství končilo, naznačuje, že měla být jakýmsi „pomníkem zašlé slávy pražských zednářů“.

Nejvyšší kancléř Království českého Leopold hrabě Kolowrat-Krakowský (bývalý zednář a člen Borno-

vy vídeňské lóže *Zur Wahren Eintracht*), předložil dokonce tuto publikaci císaři s doporučením, aby se seznámil s jejím obsahem a zvážil, zda je skutečně třeba podobné zednářské tisky zakázat. To však nepomohlo-jak lóže, tak jejich publikace byly na dlouho zakázány.¹⁰

Nejplodnějším zednářským autorem byl Ignác Cornova,¹¹ který byl vychován jezuita a po zrušení jezuitského řádu se stal profesorem všeobecných dějin na pražské univerzitě a později i děkanem filozofické fakulty. Již roku 1776 se stal zednářem v lóži *Zu den drei gekrönten Säulen* a roku 1783 se stal spoluzakladatelem lóže *Wahrheit und Einigkeit*. Z jeho pera vyšly především spisy týkající se ústavu pro sirotky a některé proslovy. Je mu rovněž připisována kuriózní kniha *Betbuch für Freimaurer* (Modlitby svobodného zednáře). V lóži *Wahrheit und Einigkeit* působil i Karel O'Reilly, potomek irského rodu usazeného v Čechách. Byl lékařem, autorem několika lékařských studií a sepsal rovněž dějiny této lóže. Dále jsou členy této lóže Josef Emanuel hrabě Canal de Malabaila-její dlouholetý předseda, botanik, zakladatel první veřejné botanické zahrady po něm jmenované Kanálka; Prokop hrabě Lažanský-prezident gubernia, nejvyšší purkrabí a předseda Nejvyššího soudního úřadu a nejvyšší kancléř; František de Paula Antonín hrabě Hartig-diplomat, vědec, spisovatel, člen vědeckých společností v Marseille, Paříži a Bretani; Karel Rafael

Ungar-správce univerzitní knihovny, rektor univerzity; Josef Mayer-opat strahovského kláštera; Jáchym hrabě Šternberk-soukromý učenec a mecenáš, podnikl v roce 1790 s Francouzem Blanchardem první let v balónu v Praze; František Antonín Josef Leonhard Herget-profesor inženýrství, doktor filozofie, ředitel c. k. zemských staveb; František Josef rytíř Gerstner-inženýr, profesor matematiky a mechaniky; Augustin Gottlieb Meissner-profesor krásných věd a estetiky, básník a romanopisec; Jiří Procházka-lékař a řádný profesor vyšší anatomie, fyziologie a očního lékařství, člen lékařských akademií ve Vídni a Paříži; Josef Karel hrabě Auersperg-osvícevec a známý mecenáš a přítel věd; Karel hrabě Harrach -c. k. komoří a guberniální rada; Vincenc Ferrerský hrabě Waldstein-Wartenberg-c. k. tajný rada a komoří; Jan hrabě Taafe-rytmistr u Karaczyova pluku a Rudolf hrabě Taafe-rytmistr u pluku císařských švališérů; Otto Tadeáš Nepomuk Bonifác rytíř Steinbach z Kranichsteinu-prelát a poslední opat cisterciáckého kláštera ve Žďáru nad Sázavou; Václav Bauer z Adelsbachu ml.-doktor medicíny a porodnictví v Praze; Josef Benedikt Ebenberger-lékařník na Malé Straně; Josef Gottfried Mikan-chemik

Rituál pro obřad třetího stupně - mistra zednáře, jak byl užíván v lóži *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*, 1791.

a botanik; Kašpar Royko-doktor filozofie a teologie, profesor církevních dějin a děkan teologické fakulty; Josef Ignác rytíř Buček z Heraldic-profesor policejního a komorního práva; Johann Baptist Zobel-stavitel; František Spengler-ředitel německé operní společnosti ve Stavovském divadle a Jan Gottfried Calve-známy pražský knihtiskař a nakladatel. V letech vlády Leopolda II. vstoupilo do této lóže mnoho nových členů, jako například strahovský opat Mayer a stavitel Palliardi. Rovněž sem přestoupil značný počet členů z ostatních dvou pražských lóží. Zřejmě měla nějaké výjimečné postavení v očích tehdejších zájemců.

10. KODEK, Günter, *Von Alchemie zur Aufklärung*, str. 247.

11. STOCK, Klaus-Jürgen, *Ignaz Cornova*, str. 44.

Souhrnná publikace *System der Freymaurer-Loge Wahrheit und Einigkeit*, vydaná u nakladatele Schönfelda v Praze roku 1794. Obsahovala stanovvy lóže, texty rituálů pro všechny tři stupně, dějiny lóže a ustanovila povinnost se starat o sirotky. Jejimi autory byli Cornova, Ungar a O'Reilly. Je to nesporně nejvýznamnější bohemikální zednářský tisk 18. století.

Publikace *Modlitby svobodného zednáře Ignáce Cornovy*. Vyšla u nakladatele Jana Ferdinanda Schönfelda roku 1784 v Praze. Titulní rytinu zhotovil pražský rytec Jan Berka.

Titulní stránka seznamu členů lóže *Wahrheit und Einigkeit* pro rok 1790. (Zednářský letopočet začíná 4000 před n. l. mytologickým stvořením světa). Vinětka má uprostřed dvě spojené ruce v kruhu tvořeném dvěma hady. Nad tím zářící trojúhelník s Božím jménem-odkaz na jméno lóže. Na levou sedí žebřák, který symbolizuje charitativní činnost lóže, a napravo jsou korychle s dalekohledem, kladivkem a zednickou lžící, vedle globusu a zlozeného sloupu. V pozadí je pyramida. Je to odkaz na vědu a umění, které lóže podporovala.

Členy sesterské lóže *Zu neun Sternen* byli Jan Křtitel Kuchařskladatel a varhaník a František Karel Wolf-učitel na pražské Týnské škole. Řada uvedených zednářů byla pohřbena na Malostranském hřbitově.

Je nutné také zmínit bratry Andrease a Christiana Wolfganga Gerlovy. Pocházeli z Frankfurtu nad Mohanem. Andreas provozoval první půjčovnu knih s čtenářským kabinetem v Praze (1781 – 1799) a úzce spolupracoval na knižních aukcích se svým bratrem Christianem Wolfgangem, významným pražským knihkupcem, který podporoval vznik domácí a organizoval prodej zahraniční osvícenské literatury.

Christian Wolfgang založil v Praze tzv. *Learned-Club* (1772) s čítárnou časopisů, kde se scházeli šlechtici, důstojníci a intelektuální elita.

V osmdesátých letech byl snad nejlepším knihkupcem v Praze. Jeho nákladem vyšla celá řada důležitých spisů od Ignáce Borna, Adaukta Voigta, Josefa Sonnenfelse atd. Vydával rovněž *Prager gelehrte Nachrichten*, časopis Pražské učené společnosti. Kromě toho udržoval dobré obchodní vztahy v zahraničí, například v Lipsku, Drážďanech, Berlíně, Paříži a hlavně ve švýcarském Neuchâtelu, odkud dovážel nejnovější francouzskou a evropskou osvícenskou literaturu. Dovážel Voltairova díla, prodal například 40 encyklopedií od Diderota. I přes pokrokovost a oblibu u pražské elity skončil Gerleho podnik krachem, zapříčiněným mimo jiné i jeho přímým konkurentem, vydavatelem Schönfeldem. Christian Wolfgang patřil mezi pražské zednáře od roku 1774, a jeho bratr Andreas byl v letech 1785 – 1789 členem lóže *Zu den drei gekrönten Sternen und Redlichkeit*.

Po smrti císaře Leopolda II. se pro zednáře situace rychle zhoršila. Bývalý vídeňský zednář Alois Hoffmann útočil v novinách a brožurkách i na pražské bratry, kde jim vyčítal podvrtnou činnost a nelояlnost vůči státu. Pražské lóže se společně ohradily proti těmto výpadům v roce 1792 vydáním brožurky *Erklärung der drei Prager Freimaurerlogen an das Publikum (Prohlášení*

tří pražských lóží veřejnosti), ve které dokazují svoji oddanost panovníkovi a státotvorný postoj. Císař František II. všechny tajně společnosti i lóže nechtěl trpět vzhledem k vyhrocené politické situaci v Evropě, a proto se všechny lóže v habsburském státě dobrovolně rozešly během roku 1794.

Závěr

Poslední třetina 18. století je doba velkého rozkvetu svobodného zednářství v celé Evropě a rovněž tak v rakouské monarchii, včetně Čech a Moravy. Lóžový život byl aktivní v Praze i v Brně. Rok 1794 znamená však konec zednářství v habsburském státě, především v důsledku Francouzské revoluce. V relativně krátkém období třiceti let dosáhli pražští zednáři významných úspěchů. Lóže podporovaly osvětenství. V jejich vlastních stanovách jsou formulace jako „Lóže je demokratická republika“ a „nejmladší člen lóže má stejné hlasovací právo jako ten nejstarší“, což dokazuje, že už tehdy lóže zaváděly interní demokratické volby. Můžeme konstatovat, že zednářské lóže a jejich publikace byly jistým způsobem katalyzátory osvětenství v českých zemích a přispěly tak k lepšímu vnímání modernizace státu v celé společnosti. Neméně důležitý byl i jejich přínos v sociálním pokroku, kde založení a vydržování sirotčince a ústavu pro hluchoněmé byly počiny velkého významu. Tyto instituce pracovaly velmi úspěšně a fungují nepřetržitě nebo po jistých proměnách v podstatě dodnes.

Odznam členů lóže *Zu neun Sternen*. Členy této lóže byli Jan Křtitel Kuchař a František Karel Wolf, oba pochovaní na Malostranském hřbitově.

na tovaryše (druhý stupeň) a na závěr je povýšen na mistra zednáře (třetí stupeň). V každém stupni nabývá nových zednářských znalostí. Vedle toho jsou v lóži funkce, které vykonávají zednáři mistři. Představený lóže je Mistr lóže (předseda), jemu jsou nápomocni První a Druhý dozorce (první a druhý náměstek). Další funkce jsou tajemník, pokladník, řečník, obřadník (ceremoniář) a další. Vedle toho vznikla dočasně jistá nadstavba nad ložemi-Prefektura Rodomskoy, která byla součástí evropského systému Striktní Observance. Ta obsahovala čtyři další stupně: Skotský mistr, novic, zbrojnoš-společník-rytíř Templář a poslední stupeň byl Equess Professus-rytíř profesní.

Seznam se jmény členů lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*, 1790. Na levé stránce činovníci: hrabě Canal-mistr lóže, Ungar-zástupce mistra lóže, Cornova-druhý dozorce, Meissner-řečník, O'Reilly-historik.

Poznámka o zednářských stupních.

Zednářská lóže zná tři stupně: kandidát se po přijetí stává učněm (první stupeň), posléze postoupí na tovaryše (druhý stupeň) a na závěr je povýšen na mistra zednáře (třetí stupeň). V každém stupni nabývá nových zednářských znalostí. Vedle toho jsou v lóži funkce, které vykonávají zednáři mistři. Představený lóže je Mistr lóže (předseda), jemu jsou nápomocni První a Druhý dozorce (první a druhý náměstek). Další funkce jsou tajemník, pokladník, řečník, obřadník (ceremoniář) a další. Vedle toho vznikla dočasně jistá nadstavba nad ložemi-Prefektura Rodomskoy, která byla součástí evropského systému Striktní Observance. Ta obsahovala čtyři další stupně: Skotský mistr, novic, zbrojnoš-společník-rytíř Templář a poslední stupeň byl Equess Professus-rytíř profesní.

Literatura

ABAFI, Ludwig: Geschichte der Freimaurerei in Österreich-Ungarn. Budapest, 1890 – 1899. Band I-V.

ANTONÍN, Luboš: Moudrost-síla-krása. Zednářské tisky ze zámeckých knihoven v České republice. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003.

ANTONÍN, Luboš: Zlatý věk svobodného zednářství v Čechách. Praha: Argo, 2010.

CORNOVA, Ignác: Über die Pflicht für die hinterlassenen Kinder der Brüder zu sorgen, und über die Art und Mittel dieser Pflicht nachzukommen. Otištěno v: System der Freimaurer-Loge Wahrheit und Einigkeit, Prag, 1794.

KODEK, Günter: Brüder, reicht die Hand zum Bunde. Die Mitglieder der Wiener Freimaurer-Logen 1742 – 1848. Löcker Verlag, Wien, 2011.

KODEK, Günter: Von Alchemie zur Aufklärung. Chronik der Freimaurerei in Österreich und den Habsburgischen Erbländern 1717 – 1867. Löcker Verlag, Wien, 2011.

KROUPA, Jiří: Alchymie štěstí, Pozdní osvícenství a moravská společnost 1770 – 1810. 2. Vydání, Brno: ERA Group s. r. o., 2006.

PODŠKUBKA, Jan: České svobodné zednářství v průběhu XVIII. století. Praha: Národní knihovna České republiky, Praha, 2004.

STOCK, Klaus-Jürgen: Ignaz Cornova. Jesuitenpriester, Freimaurer und Wissenschaftler zu Prag 1740 – 1822. Forschungsvereinigung Frederik der Großen Landesloge der Freimaurer in Deutschland, Druckhaus Leupelt GmbH, Handewitt 2009.

VOLE, Josef: Zednáři na Klatovsku. Redakce A. Hartl, Vlastivědná knihovna, Klatovy, 1938.

VONDRA, Roman: České země v letech 1705 – 1792. Praha: Nakladatelství Libri, 2010.

II. Pražští svobodní zednáři a Malostranský hřbitov

©Alena Lehnerová, 2019

Malostranský hřbitov vznikl v době osvícenství z původního morového pohřebiště jako důsledek josefínských reforem (zrušení pohřbívání uvnitř farních osad). Byl vysvěcen 22. října 1787, tj. ve zlaté době svobodného zednářství v Praze. Již proto zde nalezlo místo svého posledního odpočinku několik jeho představitelů, popř. osob s nimi těsně spojených. Hřbitov byl zrušen v roce 1884, a proto dnes již často nejsme schopni určit místa, kde původně spočinuli (mj. i v důsledku dvojí redukce plochy Malostranského hřbitova ve 20. a 50. letech 20. století). V některých případech však zůstaly náhrobky či náhrobní desky zachovány (byť nikoliv na původních místech) a patří dnes k významným památkám výtvarného umění počátku 19. století. V následující části bude formou životopisných medailonků věnována pozornost jednotlivým osobnostem či celým rodinám spjatým s historií svobodného zednářství v Praze.

Součástí životopisných medailonků bude také fotodokumentace současného stavu těchto náhrobků/náhrobních desek. Jejich umístění je vyznačeno na přiložené mapě a odpovídá stavu rekonstrukce hřbitova ukončené v roce 2016, provedené péčí Správy pražských hřbitovů. Hřbitov je od června 2016 volně přístupný veřejnosti, je možno ho navštívit individuálně nebo v rámci komentovaných prohlídek pořádaných Spolkem Malostranský hřbitov.

Pozn editora: Názvy pražských zednářských lóží jsou uváděny pouze v původním (německém) znění, jejich český překlad je na počátku první části této monografie (str.1).

Životopisné medailonky svobodných zednářů pohřbených na Malostranském hřbitově

1. Václav BAUER z Adelsbachu [Wenzel BAUER von Adelsbach]

(7. 7. 1767 Praha – 7. 7. 1834 Praha)

Magistr porodnictví, fyzikus (městský lékař) na Malé Straně.

Bydlel na Malostranském rynku č. 3 (bývalý Kaiserštejnský palác na východní straně dnešního Malostranského náměstí). O jeho zásluhách a titulech vypovídá dochovaná náhrobní deska na Malostranském hřbitově. Zmíňme např. Řád sv. Anny, který mu byl udělen ruským carem Alexandrem I. za ošetřování raněných ruských vojáků za napoleonských válek.

Vzpomínka primáře nemocnice Milosrdných bratří Jana Theobalda Helda přibližuje Dr. Bauera více, než pouhý výčet významnosti na náhrobku: „... Až do hrobu jej provázela pověst poctivého, mírumilovného muže a velmi pilného a humánního lékaře...“¹²

12. Vzpomínka lékaře Jana Theobalda Helda (KVĚT, Jindřich, TINKOVÁ, Daniela: Jan Theobald Held, Fakta a poznámky k mému budoucímu nekrologu I, Vzpomínky pražského lékaře na léta 1770 – 1799. Edice Paměť, Academia 2017, str. 518.

Náhrobek rodiny Bauerů z Adelsbachu u dělicí zdi Malostranského hřbitova.

(1756 – 1758), později se stal děkanem a seniorem lékařské fakulty. Syn Václav po něm zdědil dům, knihovnu, úřad i zavedenou praxi.

Manželkou Václava Bauera byla Anna Alžběta, rozená Krinerová (22. 8. 1771 – 23. 7. 1819), dcera pražského velkoobchodníka Jana (Johanna) Krinera, která se za Václava Bauera provdala 4. 5. 1794. Během jejich manželství se narodilo deset dětí, poslední v roce 1809. Dle *Dlaabačova Künstler-Lexikonu* byla Anna Bauerová velmi dobrá zpěvačka a hráčka na fortepiano. Rodina Bauerů z Adelsbachu nebyla spřízněna pouze s rodinou Krinerů (Janu Krinerovi je věnován zvláštní medailonek), ale také s rodinou Kehrnových,¹⁴ jejíž příslušníci jsou pochováni v Bauerovské hrobce.

Václav Bauer z Adelsbachu zemřel v roce 1834. Zachovaný, nedávno opravený náhrobek jeho rodiny leží ve staré části hřbitova u dělicí zdi (na mapě č. 5).

Václav Bauer z Adelsbachu jako svobodný zednář

V roce 1790 je doložen jako člen (učení) lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*.

Úmrtní oznámení Václava Bauera z Adelsbachu (z archivu RNDr. Vladimíra Pouzara, DrSc.).

Jeho otcem byl **Jan Josef Jindřich** (Johann Josef Heinrich šlechtic Bauer z Adelsbachu),¹³ doktor medicíny a člen univerzitní koleje Svaté říše římské („německé“, pro německé studenty), člen Akademie přírodovědců. Stál v čele pražské vojenské nemocnice

-
13. Bauerův otec, doktor medicíny, profesor přírodovědy a chemie Jan Josef Jindřich Bauer z Adelsbachu (3. 5. 1719 Würzburg-27. 2. 1802 Praha) byl členem lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*. V roce 1784 byl doložen jako učení, dále jako člen v roce 1786, v roce 1787 jako mistr zednář a ošetřovatel nemocných, v roce 1790 jako almužník, ošetřovatel a člen výboru.
  14. Jan Kehr (1761 – 1842), obchodník, byl členem lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen* v Praze 1790 – 1793. V roce 1793 zastával úřad strážce.

2. Ignác Michael CORNOVA [Ignaz Michael CORNOVA]

(25. 7. 1740 Praha – 22. 7. 1822 Praha)

Exjezuíta, osvícenský historik, řádný profesor pražské univerzity.

Jeho otec Andrea, italský kupec, pocházel z města Como a spolu se svou manželkou Veronikou se usadil v Praze, kde se také narodil jejich syn Ignác. Ten vystudoval u jezuitů, do jejichž řádu vstoupil v roce 1759. Učil na gymnáziích v Chomutově a v Klatovech a po zrušení řádu na akademickém gymnáziu v Praze. Zrušení jezuitského řádu zastihlo Cornovu v Klatovech a přivedlo ho při nepatrné penzi (16 zlatých měs.) do hmotných nesnází. V této tísní mu poskytl štědrou podporu tehdejší klatovský krajský hejtman hrabě Šebestián Küningl, taktéž svobodný zednář.

V letech 1784 – 1795 byl řádným profesorem všeobecných dějin na pražské univerzitě, kde přednášel obecné dějiny. V prvním ročníku přednášel úvod do studia dějin, ve druhém dějiny starověku do konce západořímské říše a stěhování národů, ve třetím středověké a novověké dějiny.

Cornova věnoval velkou pozornost české historii a přistupoval k jejímu výkladu se vzácnou objektivitou a tolerancí. Jeho vysokoškolské působení vyvrcholilo v akademickém roce 1789/1790, v němž se stal děkanem filozofické fakulty. Na jaře 1790 však pocítil první náznak nepřízně ze strany vídeňského dvora, když byla odmítnuta jeho žádost o souhlas s dedikací první části jeho komentovaného německého překladu díla Pavla Stránského „Respublica Bojema“ novému panovníkovi. O rok později se musel dokonce bránit proti nařčení z jakobínství. Protiosvícenský a protizednářský kurs, který nabyl u dvora převahy, jej přiměl v roce 1795 k podání žádosti o penzionování. V březnu 1793 Cornova žádá policejní direktorium, aby vyšetřilo pověst, podle které měl údajně souhlasit s francouzskými revolučními idejemi. Direktorium věc vyšetřilo a konstatovalo, že je to sice velice rozšířené, nicméně nepravdivé tvrzení. V roce 1789 byl zvolen řádným členem České společnosti nauk (v době, kdy se předsedou stal Cornovův přítel, svobodný zednář hrabě Prokop Lažanský) a v letech 1803 – 1804 byl jejím ředitelem.

Od roku 1807 do konce života žil u hrabat Lažanských v Praze, v jejichž paláci také zemřel. Dvě poslední vůle ukazují Cornovovu lidumilnost. Své malé jmění ve výši několika set zlatých odkázal dobročinným ústavům v Praze, zejména bývalému zednářskému sirotčinci.

O Ignáci Cornovovi vyšla obsáhlá monografická studie od Jana Rittersa z Rittersbergu (1780 – 1841), též pohřbeného na Malostranském hřbitově.¹⁵

Malíř František Horčíčka (1776 – 1858), pohřbený původně rovněž na Malostranském hřbitově (jeho ostatky byly později přeneseny na Olšany), namaloval soudobými kritiky vysoce ceněnou Cornovovu podobiznu, která se však bohužel nedochovala. Tuto podobiznu opěvoval roku 1819 v časopise Hyllos Cornovův žák, profesor estetiky na Karlo-Ferdinandově univerzitě Jan Jindřich Dambeck (1774 – 1820).

Český překlad spisu Ignáce Cornovy o výchově zednářských sirotků z roku 1785 (autorem překladu byl pedagog a svobodný zednář dr. František Mašlaň, kniha vyšla v Knižovně pedagogických klasiků v roce 1923).

15. V rámci periodika „Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst“, ročník 1823.

Litvinovou desku Ignáce Cornovy na Malostranském hřbitově pořídila v roce 1831 Královská česká společnost nauk v Praze (historický snímek, z archivu Spolku Malostranský hřbitov).

Náhrobek I. Cornovy po pietním aktu v roce 2017, foto autorky.

Ignatz Cornova zemřel 7. července roku 1822, a nikoli 22. července, jak jest zaznamenáno v pramení našich znalostí, Ottově Naučném slovníku. Letoňného roku sešli se u hrobu Cornovova na Malostranském hřbitově bratři obou Velikých Lóží, aby utčili památku Mistra. Roku 1922 nebylo na to ani pomysleni, Dílny se teprve rodily. Užili jsme tudíž letoňního roku, když od úmrtí Cornovova uplynulo 110 let, abychom se přimáslili k jeho odkazu. Nad hrobem Cornovovým promluvili bratr Vonka a bratr Petr Wertheimer. Po slavnosti, při níž byl zavěšen nad hrob Cornovov Hinský věnec, byl nad hrobem utvořen řetěz. Přítomní se zavázali, že se postarají, aby jejich Dílny přispěly na úpravu hrobu, ježť jakkoliv nezasledbn docela, musí svědčeti o našem vřelém poměru ke Cornovovi. — Na jubileum ukázal bratr Sebl, k utvoření řetězu vyzval bratr Redisch. Mistr Lóže Komenský objednal u bratra odborníka návrh na úpravu hrobu.

Článek z periodika Svobodný zednář 7-8, VI., Zprávy, 1932.

Zednářské publikace Ignáce Cornovy:¹⁶

1781: Rede bey der Einweihungsfeyer des von unserer verklärten Landesmutter (Maria Theresia) dem Waiseninstitutes zum heiligen Johann dem Täufer geschenkten Hauses.

1784: Rede bey der Josephsfeyer gehalten in der Loge Wahrheit und Einigkeit.

1784: Betbuch für Freymaurer in Böhmen.

1785: Rede, als die vz (Wahrheit und Einigkeit) das Andenken ihres verklärten Bruders Plenciz, Deputierten Provinzial Gross-Meisters von Böhmen beging.

1785: Geschichte des Waiseninstituts zum heiligen Johannes dem Täufer zu Prag

1786: Über die Pflicht für die hinterlassenen Kinder der Brüder zu sorgen.

Ignác Cornova byl pohřben v dnes již neexistující části hřbitova, litvinová deska s jeho jménem se dnes nachází na jižní hřbitovní zdi v blízkosti ulice Vrchlického (na mapě č. 2).

Cornova jako svobodný zednář

Dne 21. 5. 1776 byl přijat jako učeň v pražské lóži *Zu den drei gekrönten Säulen*, o pět měsíců později je tovaryšem a 13. 6. 1777 se stává mistrem. Krátce na to (24. 7. 1777) je též Skotským mistrem. V roce 1780 byl přijat za člena Rodomské prefektury do stupně Amicus et Socius s řádovým jménem Frater Ignat à Fama II.

Roku 1782 vykonává funkci prvního dozorce, a to stále ještě v lóži *Zu den drei gekrönten Säulen*. V roce 1783 je spoluzakladatelem nové pražské lóže *Wahrheit und Einigkeit*, kde se stal zástupcem řečníka a v roce 1784 řečníkem. V letech 1787 – 1793 je druhým dozorcem a členem výboru. V roce 1793 je čestným členem lóže *Zu den Wahren vereinigten Freunden* v Brně.

V minulosti se péče o náhrobek Ignáce Cornovy na Malostranském hřbitově a jeho opravu ujala lóže Jan Amos Komenský. Od zprístupnění hřbitova veřejnosti v roce 2016 se již několikrát konala pietní akce.

Dle sdělení Správy pražských hřbitovů se uvažuje o restaurování náhrobní desky Ignáce Cornovy.

16. PODŠKUBKA, Jan. České svobodné zednářství v průběhu XVIII. století. Praha: Národní knihovna České republiky, Praha, 2004.

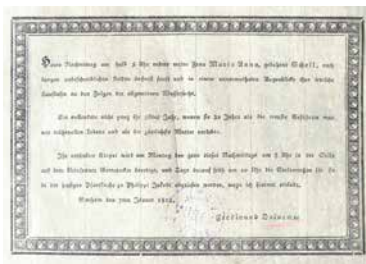
3. Jan Jakub Ferdinand DELORME [Johann Jacob Ferdinand Anton DELORME]

(20. 8. 1755 Brunšvik – 30. 5. 1827 Praha)

Obchodník, majitel továrny na cikorii, veřejně činná osobnost.

První známí předkové rodu Delorme (tehdy ještě psaní Delorme) pochází z obce ženevského kantonu Gy (též Gyez). Zakladatelem české větve rodiny byl Jean Jacques (křtěný Johann Jacob) Ferdinand De Lorme, narozený 20. 8. 1755 v Brunšviku, který změnil své jméno na Delorme. Ferdinand byl původně úředníkem loterijní kanceláře města Brunšvik, kde vyhotovil pro rok 1776 kalendář se zevrubným poučením o evropských loterijních kancelářích. Ferdinandova přítomnost v Čechách je doložena až v souvislosti s jeho sňatkem s Marií Annou Schell (1759 – 1815), dcerou pražského obchodníka. Svatba se konala 30. 1. 1783.

Ferdinand vedl obchod s bižuterií a galanterií. Přesto, že obchod založil s vypůjčenými penězi, vydobyl si značné jmění. V roce 1797 zakoupil od Jana a Matěje Novákových statek v Lochkově. V roce 1800 tam zřídil první továrnu na cikorii („Cichorienkaffeh-Fabrik“) v českých zemích. Spolu s touto továrnou zřídil také sušárnu na čekanku, mrkev, hrušky, obilný slad a žaludy. Roku 1804 zakoupil Ferdinand na Smíchově u Prahy dnešní Portheimku, letohrádek, který vystavěl pro svou rodinu významný barokní architekt Kilián Ignác Dientzenhofer v letech 1722 – 1729. Do Portheimky (tenkrát zvané Buquoyka) přenesl Delorme i továrnu na výrobu cikorky a zřídil zde kavárnu.

Úmrtí oznámení Anny Marie Delorme, manželky Ferdinanda Delorme (z archivu RNDr. Vladimíra Pouzara, DrSc.).

se týče otázek náboženských a národnostních, byl tak uznalý a tolerantní, že s ohledem na svůj manželský svazek nechal své děti vychovat v katolické víře a řádně vyučit v českém jazyce. V letech 1807 až 1817 byl Ferdinand Delorme představeným a hospodářem německé evangelické obce v Praze u sv. Michala.

Zajímal se také aktivně o hudbu. Delormovi a jeho rodině byly v roce 1800 věnovány tři smyčcové kvintety českého hudebního skladatele Pavla Vranického (1756 – 1808).

Ferdinand přišel o největší část svého jmění díky státnímu bankrotu v r. 1811. Manželům Delormovým zemřelo pět dětí v útlém věku. Manželka Anna Marie umírá v roce 1815 a byla pohřbena na Malostranském hřbitově. Jedna z Ferdinandových dcer (Tereza) se provdala za bohatého vídeňského obchodníka Weissenbergera a její sestra Anna (1795 – 1846) se stala manželkou lochkovského statkáře Brzoráda. Potomci rodiny Brzorádovy dosud žijí.¹⁷

17. <http://www.steinbauer.biz/familytree/Delorme.htm>.

Dle matričního zápisu kostela sv. Filipa a Jakuba na Smíchově ze dne 7. 5. 1816 se šedesátiletý vdovec Ferdinand Delorme z čísla 53 na Smíchově („reformiert“, tj. nekatolického náboženství) oženil s 26 let starou Terezou, jejímž otcem byl již zemřelý „Franz Pichel (Pistel?)“, radní“, rodilý v Praze. Tereza Delorme byla kmotrou dětem Brzorádovým z Lochkova.

Náhrobek rodiny Delorme se nezachoval, na západní zdi v nové části hřbitova je druhotně umístěná nápisová deska se jménem Marie Anny Delorme roz. Schellové, Ferdinandovy první manželky (na mapě č. 10).

Delorme jako svobodný zednář

Zasvěcen 17. 7. 1780 v pražské lóži *Zu den drei gekrönten Säulen*, kde byl členem do roku 1785. Stal se též členem pražské lóže *Zu den drei gekrönten Sternen* (jako mistr zednář od roku 1782) a následně pak i lóže *Zu den drei gekrönten Sternen und Redlichkeit*, a to v letech 1786 – 1793. K zednářské činnosti Ferdinanda Delorme v roce 1783 se zachoval konvolut důvěrných akt Prag. Lóže *Zur Union* rakouského kabinetního archivu.¹⁸

Náhrobní deska Marie Anny Delorme, manželky Ferdinanda Delorme, na západní zdi nové části hřbitova, foto autorky.

18. Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Kabinettsarchiv (1523 – 1918), 70 Vertrauliche Akten (1771 – 1790), 70-3 Konvolut folio 1-357 (folia 258-294 chybí); z toho: (1782 – 1789), 70-3-31 Konvolut Prag. Loge zur Union, folio 250-257 (1783), 70-3-31-1 Schreiben dieser Loge zur Union betreffend die Beförderung von Ferdinand Delorme, folio 252-253 (1783.10), 70-3-31-2 Protokollauszug der Loge Zum heiligen Joseph in Wien betreffend Ferdinand Delorme, Hickl, Berwin und Mazzulini, folio (1783.11.13)-http://www.steinbauer.biz/familytree/Delorme.htm#_Toc508819120.

4. Josef Benedikt EBENBERGER [Joseph Benedikt EBENBERGER]

(?1744 Brandýs nad Labem – 3. 11. 1801 Praha)

Pražský lékárník, majitel několika lékáren, veřejně činná osobnost.

Rodina Ebenbergerova patřila k významným malostranským patricijským rodinám. Dle Františka Rutha vlastnila dokonce dvě lékárny na Malé Straně. Jedna z nich se nacházela v Lázeňské ulici a byla později přeložena do renesančního domu „U zlatého orla“ v Mostecké ulici. Josef Ebenberger byl jejím majitelem od roku 1792 a jeho dědicové ji udrželi do roku 1833. Druhá Ebenbergerova lékárna se nacházela na Malostranském náměstí v domě „U bílého orla“.

Lékárna „U bílého orla“ na Malostranském náměstí, foto: Gabriela Kalinová.

Josef Ebenberger byl jejím majitelem od roku 1792 a jeho dědicové ji udrželi do roku 1833. Druhá Ebenbergerova lékárna se nacházela na Malostranském náměstí v domě „U bílého orla“. Josef Ebenberger se v roce 1772 oženil s Františkou Xaverií Hennevogelovou z Ebenburgu.

Na Malostranském hřbitově je kromě Josefa Ebenbergera, Friedricha Ebenbergera († 1829), jeho manželky Marie (roz. Aspahs) a jejich dětí, pohřbena také Josefa Ebenbergerová, provdaná do rodiny Stain. Vznik jejich náhrobku, významného sochařského díla, jehož autorem je Ignác Michal Platzter, je velmi zajímavý. Původně byl totiž určen pro Jana Ignáce Hennevogela z Ebenburgu, významného pražského mramoráře, pro kterého ho nechala zřídit jeho dcera Františka Xaveria Hennevogelová, provdaná Ebenbergerová. Nyní se nachází u dělicí zdi ve staré části hřbitova (na mapě č. 4).

Tato plastika, asi nejkrásnější dílo Ignáce Michala Platzera, patří k umělecky nejcennějším náhrobkům na Malostranském hřbitově, a proto byla již v roce 2014 provedena její restaurace.

Celá plastika spočívá na rustikovaném zdivu (omítková napodobenina kamenných kvádrů), z jehož skulin rostou léčivé byliny. U patky dřívku antického sloupu drží truchlící génius s bohatě vlajícím šatem urnu se štítkem s iniciálami jména Josef Ebenberger. Na hrobce jsou dobře viditelné lékárnické atributy – dvě lékárenské nádoby, z nichž jedna je typická pro 18. století (kdysi s nápisem, dnes již nečitelným), druhá je symbolicky převržená řecká viola.

Ebenberger jako svobodný zednář

Zasvěcen dne 31. 1. 1773 v pražské lóži *Zu den drei gekrönten Säulen*, tovaryšem se stal 18. 3. 1773 a mistrem pak 20. 5. 1773. V letech 1782 – 1783 byl druhým dozorcem; v roce 1784 byl stále ještě členem této lóže. Od roku 1784 afiliován do pražské lóže *Wahrheit und Einigkeit*, od roku 1786 lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*. V letech 1786 a 1787 je zde zástupcem obřadníka, členem zůstává až do roku

Náhrobek rodiny Ebenbergerovy u dělicí zdi ve staré části Malostranského hřbitova, foto autorky.

Detail iniciály na náhrobku rodiny Ebenbergerových, foto autorky.

Lékárnické atributy na náhrobku rodiny Ebenbergerových, foto autorky.

1793. Lékárník Ebenberger je rovněž uveden na upomínkové listině z roku 1778 s poznámkou: “*že sice dluží 50 zl. 58 kr., že však chce být řádným členem. K vyrovnání se zavázal po vyúčtování lékařských návštěv. Do sirotčince bude celoročně dodávat léky, nebo na něj bude přispívat 1 zlatý rýnský*“.

„... Von gleicher Liebe gegen diese armen Kinder angeflammt, trug Herr Joseph Ebenberger, einer der beständigen unterzeichneten Wohlthäter, dem Institute alle nöthige Arzneien ohne Bezahlung an...“¹⁹

19. „... Planouce stejnou láskou vůči těmto ubohým (chudým) dětem nabídl pan Josef Ebenberger, jeden ze stálých podepsaných dobrodinců, institutu zdarma všechny potřebné léky...“ (Ignaz Cornova, Geschichte des Waiseninstituts zum heiligen Johann dem Täufer in Prag).

5. Jan KRINER [Johann KRINER]

(29. 5. 1745 Praha – 12. 12. 1807 Praha)

C. k. směnečný a merkantilní asesor, negociant, velkoobchodník a majitel obchodního domu. Firma „Kriner a synové“ obchodovala tradičně mj. se skleněným zbožím a českými granáty a byla pražským zástupcem mnoha českých skláren.

Náhrobek obchodnické rodiny Krinerů,
foto autorky.

Náhrobek rodiny Krinerů se zachoval, nachází se ve staré části hřbitova u dělicí zdi nedaleko náhrobku rodiny Bauerů z Adelsbachu, se kterou byli spřízněni (na mapě č. 3).

Jan Kriner jako svobodný zednář

V roce 1765 byl zasvěcen jako zednář učen a o několik měsíců později povýšen na tovaryše v tzv. Furttembergské Loge v Praze. Zednářem mistrem se stane v 1766 v Lipsku. V roce 1772 byl afiliován do pražské Loge *Zu den drei gekrönten Sternen* a následně se stává i členem staroskotské Loge. V roce 1776 byl přijat do Rodomské prefektury do stupně Armiger s řádovým jménem Fr. Joan ab Accacia. V roce 1778 byl instalován do komendy Armiger a jmenován kancléřem kapituly Rodomskoy. V roce 1782 se stává mistrem Loge *Zu den drei gekrönten Sternen*, ale následujícího roku z této Loge vystupuje. Patřil mezi zakladatele sirotčince u sv. Jana Křtitele v Praze.

6. Jan Křtitel KUCHARŽ [Johann Baptist KUCHARZ]

(15. 3. 1751 Choteč – 18. 2. 1829 Praha)

Varhaník, cembalista, kapelník pražské italské operní společnosti, hudební skladatel, přítel W. A. Mozarta, propagátor jeho díla.

Pocházel ze skromných poměrů, již od dětství vykazoval hudební talent. Studoval na jezuitských gymnáziích v Hradci Králové a Jičíně, později filozofii v Praze. Skladbě se učil u předního pražského varhaníka Josefa Ferdinanda Norberta Segeru (1716 – 1782). Později vynikl jako varhaní virtuos a improvizátor, hrál též na mandolínu, skleněnou harmoniku²⁰ a sám vyučoval hudbě. Počínaje rokem 1772 působil jako varhaník²¹ u sv. Jindřicha v Praze. Zásadní však bylo jeho jmenování do funkce varhaníka strahovského kůru roku 1790. Na tomto postu setrval až do své smrti. Jeho umění varhanní hry bylo květnatě popsáno např. Kuchařovým současníkem - strahovským premonstrátem Janem Bohumírem Dlabačem (1758 – 1820) v jeho díle „Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theile auch für Mähren und Schlesien“. Podílel se na hudebních produkcích v rámci slavností konaných u příležitosti české korunovace Leopolda II. roku

20. Historický hudební nástroj, složený ze skleněných misek různého průměru, které se otáčejí okolo společné osy. Zvuk vzniká třením navlhčených prstů o okraje točících se misek.

21. „*Nebožtík Kuchař, jeden z nejslovutnějších varhaníků českých, byl u vyplnění své povinnosti tak svědomitý, že jej ani hrom a blesk zahnatí nemohly. Když byl Kuchař varhaníkem u svatého Ignáce (odkud se k sv. Jindřichu a později na Strahov dostal), a ke mši svaté hrál, udeřil hrom do kostela a polekal všechny tak, že lidstvo i kněz horem pádem na outěk se dalo. Jen Kuchař zůstal u varhan sedět, a hrál varhany, až zpozoroval, že nikdo v kostele není.*“ (Dalibor, č. 25, 1. 9. 1859, str. 200).

1791, i o rok později při korunovaci Leopoldova syna Františka II. Proslavila jej řada úspěšných koncertů. Udržoval přátelské styky nejen s lokálními hudebníky, ale také s Josephem Haydnem (1732 – 1809), Wolfgangem Amadeem Mozartem (1756 – 1791) apod. S Mozartem jej nespojovala jen láska k hudbě, ale i členství v zednářské lóži. Stejně jako Mozart v roce 1784 v Rakousku, tak i Kuchař v Praze o sedm let později vstoupil do tamní zednářské lóže *Zu neun Sternen*. Vliv Mo-zarta, který roku 1787 improvizoval na strahovské varhany, se projevil i v Kuchařově hudbě. Z jeho kompozic se dochovala pouze část (dva koncerty pro varhany a další drobnější varhaní skladby, klavírní sonáty, mše, kantáty, písně aj.-většina dostupná ve fondech Českého muzea hudby). Pozornost zasluhuje zejména fakt, že Kuchař jako první pořídil cembalové výtahy Mozartových oper *Le nozze di Figaro*, *Don Giovanni*, *Così fan tutte*, *La clemenza di Tito* a *Die Zauberflöte*. K pražskému uvedení *Kouzelné flétny* roku 1793 (v italském překladu) dokonponoval recitativy.

Skleněná harmonika z expozice Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě. Výrobce: Vincenc Mašek, současník Kuchařův a přítel Mozartův. Foto: Gabriela Kalinová.

Z jeho žáků jsou známi varhaník a skladatel Antonín František Bečvařovský (1754 – 1823) i klavírista a pedagog Vojtěch Živný (1756 – 1842), pozdější učitel Fryderyka Chopina (1810 – 1849).

Za vynikající služby mu 10. 3. 1777 udělil novoměstský magistrát měšťanské právo. V roce 1779 se v Praze v kostele sv. Karla Velikého na Karlově oženil s Janou Košťálovou. Přesná lokace hrobu Jana Křtitele Kuchaře a jeho rodiny dnes není známá.

Kuchař jako svobodný zednář

V roce 1791 se stal členem pražské lóže *Zu neun Sternen* (1791, 1792) a byl zasvěcen do prvního stupně „učení“. Je uveden pod číslem „35“ s označením „Tonkünstler“. Se zednáři se však setkával již dříve. Jeho učitel, varhaník a klavírista **František Mikuláš Hložek** (1746 – 1810) náležel ke svazku lóže *Zu den drei gekrönten Säulen*, nalezneme ho i na seznamu členů pražské lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*, kde v roce 1790 patřil již mezi mistry. Též strahovský opat **P. Václav Josef Mayer** (1734 – 1800), který Kuchaře přijal do funkce strahovského varhaníka, byl svobodným zednářem, členem lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*.

7. Josef Bohumír MIKAN [Joseph Gottfried MIKAN]

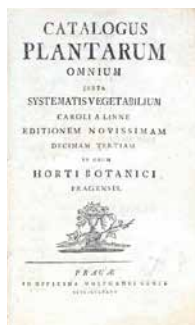
(3. 9. 1742 Česká Lípa – 7. 8. 1814 Praha)

Chemik a botanik, doktor medicíny a filozofie. Zakladatel botanické zahrady v Praze, první řádný profesor chemie a botaniky na pražské lékařské fakultě. Zdravotní rada.

Absolvoval farní školu při děkanském kostele sv. Petra a Pavla v České Lípě, poté latinské gymnázium (proslulé výukou hudby a rozmanitostí rostlin na zahradě) při augustiniánském klášteře v rodném městě a následně též u augustiniánů v Drážďanech. Během studií filozofie v Praze přestoupil na univerzitu do Vídně, kde dokončil studia filozofie a zároveň teologie. Ve Vídni získal doktorát medicíny (Phil. et Med. Dr., 1769). Hovořil německy, česky, francouzsky a latinsky, četl anglicky, italsky a řecky.

Po návratu do Čech se stal lázeňským lékařem v Teplicích v Čechách ve službách rodu Clary-Aldringenů.²² Zde se mu narodil syn Johann Christian²³ a zemřela jeho první manželka Anna Marie de Chabot (1739 – 1771). Příčinou její smrti byla horečka omladnic po porodu dcery Antonie. V děkanském kostele sv. Jana Křtitele v Teplicích se v levé boční lodi dodnes dochovala pamětní deska, kterou sem na památku zesnulé Mikana nechal umístit.

Druhou Mikanovou manželkou se stává vdova po podmokelském lékaři a dcera vlivného a zámožného pražského lékaře Silvestra O'Hehira, Eleonora Alžběta Heissiková (zemřela v roce 1786), jeho třetí manželkou byla od roku 1787 dcera pražského zvonáře Barbo-ra Lehnerová.

Titulní list díla „Catalogus plantarum omnium juxta systematis vegetabilium Caroli a Linné editionem novissimam decimam tertiam in usum Horti Botanici Pragensis.“

Mikana působil od roku 1772 jako lékař v Praze. Stal se nejprve mimořádným (1773) a poté řádným (1775) profesorem chemie a botaniky. Opakovaně byl děkanem lékařské fakulty (čtyři funkční období) a později (1799) rektorem pražské univerzity.

Prosazoval různá veřejná zdravotnická opatření,²⁴ dal podnět k založení univerzitních stolic (kateder) chirurgie, soudního lékařství, zdravotní policie a zvěrolékařství.²⁵ V roce 1775 založil na Smíchově univerzitní botanickou zahradu (na pozemku bývalé jezuitské zahrady v místech dnešního předmostí Jiráskova mostu-nynější ulice V botanice a část dnešních Dienzenhoferových sadů) a v přízemí Karolina první chemickou laboratoř, určenou pro praktická cvičení budoucích lékařů.

Z Mikanova díla je nejnámější spis „Catalogus plantarum omnium juxta systematis vegetabilium Caroli a Linné editionem novissimam decimam tertiam in usum Horti Botanici Pragensis“, který vyšel v Praze v roce 1776 (vydavatel Wolfgang Gerle). V botanické literatuře je jeho jméno uváděno jako J. G. MIKANA. Na počest otce i syna Mikanových pojmenoval německý botanik Carl Ludwig von Willdenow v roce 1803 rod Mikania.²⁶

22. Filip hrabě Clary-Aldringen (1742 – 1795), c. k. komoří, tajný guberniální rada.
23. Jan Kristián Mikana [Johann Christian Mikana] (5. 12. 1796 Teplice – 28. 12. 1844 Praha), botanik, entomolog, zoolog, profesor všeobecné přírodovědy na pražské univerzitě. Člen Královské české společnosti nauk. Působil nejprve jako asistent svého otce, po jeho penzionování se stal řádným profesorem botaniky, v té době již oddělené od chemie. V roce 1811 – 1826 byl ředitelem univerzitní botanické zahrady. Pod jeho vedením se zvýšil počet druhů zde pěstovaných rostlin na deset tisíc. Podnikal časté entomologické a botanické výpravy nejen po Čechách a Evropě, ale též do zámoří. Když se arcivévodkyně Leopoldina stala brazilskou císařovnou, zúčastnil se jako botanik rakouské vědecké expedice do Brazílie. V roce 1831 byl ze zdravotních důvodů poslán do výslužby a zemřel dne 28. prosince 1844. Dr. Mikana zastával šestnáct let místo sekretáře c. k. vlastenecké hospodářské společnosti a tato funkce jej sblížila s předsedou společnosti hrabětem Canalem nejen pracovně, ale i lidsky.
24. Inspiroval císaře Josefa II. k vydání patentu vedoucího k zakládání hřbitovů mimo obvod měst, posléze sám organizoval rušení hřbitovů, reformoval výuku lékárníků, ranhojičů a porodních bab.
25. Prvním veřejným profesorem zvěrolékařství se stal Mikanův švagr Jan Václav Knobloch (27. 2. 1757 Žižňov, okres Česká Lípa – 21. 02. 1818 Vídeň-Dornbach). Na fakultě též konal přednášky ze soudního lékařství a zabýval se zdravotní policií. Byl prvním c. k. vojenským zvěrolékařem v Čechách a ředitelem zvěrolékařského institutu ve Vídni. Vydal dva svazky prvního střeoevropského referátového časopisu z oboru zvěrolékařství „Sammlung der vorzüglichsten Schriften aus der Thierarzneikunst“ (1785 – 1788, Praha). Knobloch byl členem lože *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*, doložen v letech 1787, 1790.
26. Vytrvalá popínavá bylina, zahrnuje okolo 430 pantropicky rozšířených druhů.

Po celou svoji působnost na pražské fakultě se doktor Mikán velmi výrazně věnoval nevýdělečnému akademickému působení na úkor své soukromé praxe. Po sérii zdravotních potíží a po rakouském finančním krachu se stává finanční situace profesora Mikána stále svízelnější. Po jeho smrti se zjistilo, že jeho jediným hmotným jměním byla po čtyřicet let budovaná vědecká knihovna (pět tisíc svazků), nejhodnotnější soukromá vědecká knihovna své doby, která byla posléze prodána ve veřejné dražbě.

Josef Bohumír Mikán byl po svém úmrtí v roce 1814 pochován na Malostranském hřbitově (viz úmrtí oznámení), lokace jeho hrobu dnes již není možná.

Mikán jako svobodný zednář

Členem pražské lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*, kde je uveden v přírůstku členů z let 1791 – 1793.

8. Rodina PALLIARDI

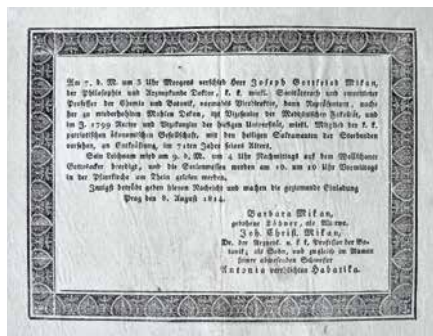
Stavitelská a sochařská rodina italského původu, působící v Praze. Tato rodina dala Praze několik generací proslulých barokních a klasicistních stavitelů. První členové rodiny Palliardi přišli do Čech po třicetileté válce, když zde byly příhodné pracovní podmínky a široká možnost uplatnění, protože se zde kromě výtvarného umění bouřlivě rozvíjelo i stavitelství.

Ignác Jan Nepomuk PALLIARDI [Ignaz Johann Nepomuk PALLIARDI]

(15. 5. 1737 Praha – 18. 3. 1821 Praha)

Ignác Jan Nepomuk je nejvýznamnějším členem tohoto rodu. Jeho kmotrem byl Kilián Ignác Dientzenhofer. Studoval ve Vídni a v Římě, v roce 1759 se stává malostranským měšťanem a posléze vyhledávaným stavebním znalcem. Ignác Palliardi stojí na pomezí pozdního baroka a raného klasicismu. Zanechal po sobě neuvěřitelné množství realizací. Navrhoval a přestavoval pražské paláce a domy, upravoval jejich barokní či barokizující fasády. Jeho nejvýznamnějším dílem je přestavba barokní sýpky strahovského kláštera na nový knihovný sál (Filozofický sál, 1783 – 1785).

Ignác Jan Nepomuk sice není pohřben na Malostranském hřbitově (byl pochován ve farnosti Panny Marie pod řetězem), jeho jméno je však se hřbitovem spjato. Zachoval se totiž účet z roku 1722 za úpravu zdi Malostranského hřbitova ve výši 150 zlatých, vystavený na jeho jméno. Na Smíchově si Palliardi také zbudoval venkovskou usedlost zvanou lidově Paliárka (název je zachován v pojmenování ulice „U Paliárky“).

Úmrtí oznámení Josefa Bohumíra Mikána (z archivu RNDr. Vladimíra Pouzara, DrSc.).

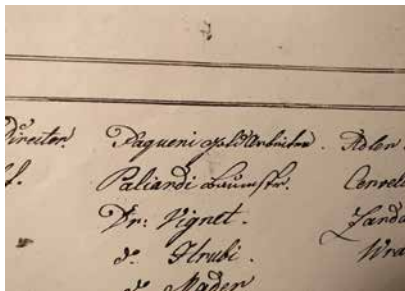
Náhrobek rodiny Palliardi u dělicí zdi v nové části Malostranského hřbitova, foto autorky.

Ignác Alois PALLIARDI [Ignaz Alois PALLIARDI]

(?1765 – 10. 8. 1806 Praha)

Předčasně zemřelý syn Ignáce Jana Nepomuka Palliardiho je pohřbený na Malostranském hřbitově. Rozsah jeho stavební činnosti není přesně znám. Působil jako stavitel správy c. k. komorních statků, stavební znalec a schwarzenberský stavitel v Jinočnicích. Byl posledním z řady stavitelů-architektů v této rodině.

Ignác Alois stavěl oranžerii ve Wimmerovské zahradě před Žitnou bránou, vypracoval návrh na přestavbu a rozšíření Vernierovského paláce (nynější Slovanský dům) na Příkopech a vedl neogotickou přestavbu místodržitelského letohrádku v Bubenči. Provedl také jedinou palliardiovskou stavbu na Moravě-kostel v Omicích na Brněnsku.

Zápis jména Paliardi v seznamu přírůstků členů lóže *Wahrheit und Einigkeit* v roce 1793.

Johann Nepomuk Georg PALLIARDI

(?leden 1744 Praha – 6. 2. 1810 Praha)

Syn Michala Ignáce Palliardiho (stavitele Hradčanské kapituly), bratr Ignáce Jana Nepomuka. Zápisná kniha uvádí „...hat das Bürgerrecht als Baumeister in der königlichen Altstadt anno 1776 angenommen. Er baute in der königlichen Altstadt bei denen Barmherzigen das neu errichtete Tollhaus mit 24 Abtheilungen, dann auf dem Judengarten und Tor dem Porzitschen Thorfabriken, nebst mehrer andern Civilgebäuden“.²⁷

Velká náhrobní deska rodiny Palliardi je umístěna na zemi v těsné blízkosti nově zrestaurované premonstrátské hrobky u dělicí zdi staré a nové části hřbitova (na mapě č. 9).

Palliardi jako svobodný zednář

V pražské lóži *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen* je v přírůstku členů v letech 1792 – 1793 uveden zápis jména Palliardi. Není jasné, o kterého člena rodiny Palliardi se jednalo. Cyril Straka identifikuje mezi členy lóže Ignáce Aloise Palliardiho, toto tvrzení však zatím nelze ověřit.

27. Měšťanské právo na Starém Městě získal v roce 1776. Podle Zápisné knihy zřídil v Praze u nemocnice Milosrdných bratří ústav choromyslných, stavěl v Židovské zahradě, továrny před Poříčskou branou a četná civilní objekty.

9. Kašpar ROYKO [Kaspar ROYKO]

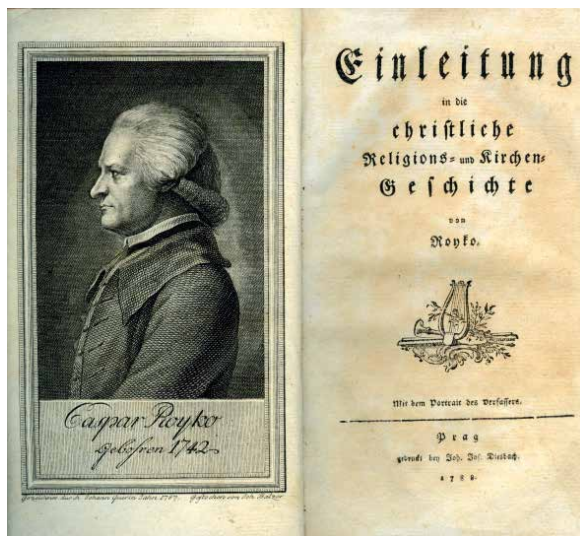
(1. 1. 1744 Metava u Mariboru – 20. 4. 1819 Praha)

Historik, osvícenec, svobodný zednář, spisovatel a pedagog, rektor Karlo-Ferdinandovy university.

Syn Kašpara Royka a jeho manželky Terezie roz. Szargeth. Gymnázium a filozofii vystudoval ve Štýrském Hradci. Od roku 1763 ve Vídni navštěvoval přednášky z církevního práva u Pavla Rieggera a přirozeného práva u Martiniho. Po návratu do Štýrského Hradce, kde dosáhl i kněžského svěcení, pracoval v církevní správě a zabýval se studiem církevních dějin a Nového zákona. Na pražskou univerzitu se dostal na výzvu vídeňské vlády po zrušení jezuitského řádu, kdy se nedostávalo učitelů, kteří by obsadili náhle uvolněná místa. Poté se sice vrátil na čas do štýrského hlavního města, ale když tam Josef II. univerzitu degradoval na pouhé lyceum, odešel zpět do Prahy, kde působil na katedře církevních dějin na bohoslovecké fakultě.

V roce 1790 byl zvolen děkanem teologické fakulty, roku 1791 byl jmenován guberniálním referentem ve věcech církevních a později radou a kanovníkem. V roce 1797 byl zvolen rektorem pražské univerzity.

Royko byl vždy knězem velmi svobodomyšlných názorů, a proto proti sobě popudil metropolitní kapitolu. Vždy se však těšil přízni vlády. Papežskému nunciovi Garampimu se sice podařilo Royka odstranit z univerzity, nikoliv však z církevního života. Od roku 1791 působil jako guberniální rada a referent pro duchovní záležitosti. V roce 1793 se stal skutečným guber-

Roykův první důležitý spis „Geschichte der grossen allgemeinen Kirchenversammlung zu Kostniz“, (Prag; Gratz: Ferstl 1784).

Úvodní strana díla „Christliche Religions- und Kirchengeschichte (I-IV, 1789 – 1792)“, které je rovněž příspěvkem k církevním dějinám.

Roykův náhrobek, dnešní stav, foto autorky.

Roykův náhrobek po pietním aktu dne 24. 4. 2019, foto autorky.

niálním radou. Roku 1807 byl jmenován kanovníkem kapituly u Všech Svatých. Jeho snad nejvýznamnějším dílem jsou čtyřdílné dějiny koncilu kostnického „Geschichte der grossen allgemeinen Kirchenversammlung zu Kostniz“, ve kterých obhájí Mistra Jana Husa a Jeronýma Pražského. Další známou prací Kašpara Royka, která je rovněž příspěvkem k církevním dějinám, je dílo „Christliche Religions- und Kirchengeschichte (I-IV, 1789 – 1792)“.

Roykův náhrobek (na mapě č.1) se původně nacházel v dnes již neexistující části hřbitova. Při transportu na místo nového určení blízko hlavní cesty byl zničen nápis na náhrobku: „Was ich verschweige, sagen meine Werke“ – „Co zamlčuji, říkájí má díla.“

V roce 2019 uběhlo 200 let od jeho úmrtí.²⁸

Royko jako svobodný zednář

Byl členem vídeňské lóže *Zur Wohlthätigkeit* v roce 1785, stejně jako W. A. Mozart, a také pražské lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen*, kde je uveden v seznamu přírůstku členů v letech 1792 – 1793.

28. Dne 24. 4. 2019 se za přítomnosti čelných představitelů České a Slovinské republiky uskutečnil pietní akt u jeho náhrobku na Malostranském hřbitově, který připomněl tuto významnou osobnost, podrobněji viz www.malostranskyhřbitov.cz.

10. František Karel Wolf (mladší) [Franz Karl Wolf]

(6. 8. 1764 Praha – 3. 9. 1836 Praha)

Učitel kresby na pražské Týnské škole, ředitel školy, grafik a příležitostný nakladatel. Syn a žák staroměstského radního Františka Wolfa (staršího). Otec Wolf byl výborným a nadšeným kreslířem a znalcem dějin umění. František Karel působil od roku 1785 jako učitel geometrie, stereometrie, mechaniky, stavitelství a rýsování při hlavní Týnské škole, v roce 1801 se stal jejím ředitelem.

Tato škola poskytovala nadaným žákům vzdělání v těchto oborech a v technice kreslení již v době před vlastním založením Akademie výtvarných umění v roce 1799. V roce 1798 vyšlo album 14 iluminovaných mědirytin, pro které Wolf společně s bratrem Františkem Jindřichem vytvořil některé předlohy. Celé dílo neslo název „Historisch-malerische Darstellungen aus Böhmen“,²⁹ listy ryl grafik a rytec Antonín Pucherna, Wolfův žák. Album bylo vydáno jeho bratrem z lóže J.G. Calvem z Prahy a textovou část zpracoval profesor pražské univerzity August Gottlieb Meissner (1753 – 1807), který také vypracoval popisy 98 pohledů na české zámky „Abbildungen sämtlicher alten und neuen Schlösser in Böhmen“.³⁰ Hlavními autory kolorovaných rytin, vypracovaných podle Wolfových kreseb, byli Václav Alois Berger a Antonín Pucherna, Wolf toto dílo vydával v letech 1803 – 1809.

František Karel Wolf často dokončoval své rytiny tzv. akvatintou (tisk z hloubky, „zrnkový lept“). Touto technikou zhotovil i 12 listů cyklu rytin „Der Fürst Auerspergische Garten zu Wlassin in Böhmen“.³¹ Podílel se na zrodu novodobé české grafiky. Je znám především jako kreslíř a mědirytec, ale projevil se též jako schopný obchodník uměleckými předměty a nakladatel rytin. František Karel Wolf vlastnil rovněž ryteckou dílnu na Děčínsku, které tehdy díky romantickému vzhledu místní přírody (České Švýcarsko) sehrálo významnou úlohu v soudobém malířství.

Spolupracoval také často s malířem-krajinářem, kreslířem, grafikem a rytcem Antonínem Puchernou (1776 – 1852), vydával série Puchernovy grafiky. Antonín Pucherna byl stejně jako František Karel Wolf pohřben na Malostranském hřbitově, později byly jeho ostatky přeneseny na hřbitov na Olšanech. Přesná lokace hrobu Františka Karla Wolfa již není známá.

František Karel Wolf jako svobodný zednář

Byl členem pražské lóže *Zu neun Sternen* (1792 – 1793).

Děčín-A. Pucherna (1805) podle F. K. Wolfa (1797)
<https://www.hrad-y-zriceniny.cz/s-wolf.htm>.

29. Historicko-výtvarná vyobrazení z Čech.

30. Vyobrazení všech starých a nových zámků v Čechách.

31. Zahrada knížete Auersperga ve Vlašimi v Čechách.

11. Rodina ZOBELOVA

Stavební mistři a stavitelé.

Rodina Zobelova, pocházející z Tyrolska, je na Malostranském hřbitově zastoupena dvěma svými členy-Josefem, dvorním stavebním mistrem, a Janem Klementem, dvorním stavitel. Starším a významnějším z nich je Josef Zobel.

11. 1. Josef ZOBEL [Joseph ZOBEL]

(25. 9. 1746 Grän – 1814 Praha)

Dvorní stavební mistr, architekt, revizor staveb a podnikatel.

Narodil se v Tyrolsku, v roce 1777 se stal měšťanem Malé Strany. Byl autorem klasicistních přestaveb mnoha domů na Malé Straně, na Starém a Novém Městě. Z nich je možno uvést např. realizaci přestavby konventu irských františkánů a barokního kostela Neposkvrněného početí Panny Marie (v současné době Divadlo Hybernia) na celní úřad podle projektu Jiřího Fischera a přestavbu Hergetovy cihelny.

Náhrobní deska Josefa Zobela, která nyní leží na zemi u dělicí zdi ve staré části hřbitova, sem byla přenesena ze zrušené části hřbitova (na mapě č.7).

Poškozená náhrobní deska se jménem Josefa Zobela u dělicí zdi ve staré části hřbitova, foto autorky.

11. 2. Jan Klement ZOBEL [Johann Klement ZOBEL]

(1. 8. 1777 Tyroly – 6. 2. 1840 Praha)

Dvorní stavitel a architekt.

Mistrovské zkoušky složil v roce 1802 a 15. července 1811 se stal pražským měšťanem (Kn. měšť. 546). Provedl klasicistní přestavbu řady domů a paláců na Malé Straně. Působil jako rada Zemského stavebního ředitelství a jako knížecí fürstenberský stavitel. Dle jeho návrhu byl např. přestavěn kostel sv. Máří Magdalény pro vrchní poštovní úřad.

Jeho náhrobní deska je druhotně umístěna v nové části hřbitova v západní zdi podél Erbenovy ulice (na mapě č.11).

Významný člen rodiny Zobelových, pohřbený mimo Malostranský hřbitov

Náhrobní deska Jana Klementa Zobela na zdi v nové části hřbitova, foto autorky.

11. 3. Johann Baptist ZOBEL

(?1760 Tannhäuser bei Reutte – 28. 3. 1826 Vídeň)

Působil převážně ve Vídni. Byl ženatý s Magdalenou, rozenou Fuxovou (1769 – 1843). O jeho mládí a vzdělání nic nevíme. V roce 1790 je doložen jako dvorní architekt (Hofbaumeister) ve Vídni. Pracovně činný byl až do dvacátých let devatenáctého století. Zemřel na zápal plic. Jeho hlavním dílem (pravděpodobně ve spolupráci s bratrem Michaellem) je Kalksburger Pfarrkirche „Zum heiligen Petrus in Ketten“ (1793 – 1801), římsko-katolický farní kostel ve 23. vídeňském okrsku.

Zobelové jako svobodní zednáři

Patrně nejznámější z nich byl Johann Baptist Zobel, činný ve Vídni, který byl s největší pravděpodobností v letech 1790 – 1793 členem pražské lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen* ve stupni mistrovském.

Vzhledem k nízkému věku můžeme vyloučit členství v lóži u Johanna Klementa Zobela (*1777) stavitele a přísežného znalce v oboru stavitelství.

Ostatní významné zednářské osobnosti související s Malostranským hřbitovem, pohřbené na jiných hřbitovech

Místo pohřbu: Olšanské hřbitovy

12. Josef Emanuel Tobiáš hrabě CANAL de Malabaila [Joseph Emanuel Tobias Graf CANAL DE MALABAILA]

(3. 6. 1745 Vídeň – 20. 2. 1826 Praha)

C. k. komoří, botanik a humanista, milovník umění a vědy, mecenáš, rytíř sardinského Řádu sv. Mořice a Lazara.

Pocházel ze staré italské rodiny Canal de Malabaila, povýšené v roce 1672 do rytířského stavu. Jeho otec, Ludvík Emanuel (1704 – 1773), byl sardinským státním ministrem a později velvyslancem ve Vídni, kde byl Marií Terezií povýšen do hraběcího stavu. Jeho matkou byla Marie Anna hraběnka Pálffyová (1716 – 1781). Po skončení vojenské kariéry se 3. 8. 1769 oženil s hraběnkou Marií Quidobaldou Brigitou (1738 – 1810), ovdovělou Taaffeovou, rozenou Chotkovou, a usadil se v Praze.

Při hledání vhodného letního rodinného sídla se jeho pozornost upnula k tehdy ještě spíše venkovsky utvářenému a na vinice a zeleň bohatému území budoucích Královských Vinohrad nedaleko Koňské brány. Ve svých 37 letech získává v únoru 1782 viniční usedlost Herzovku, tehdy už vybavenou letohrádkem s částečnou parkovou úpravou se vzrostlými okrasnými a ovocnými stromy. Herzovka se spolu se sousední vinicí Sixtovkou, kterou získává v květnu 1783, stává základem jeho budoucího domova. V krátké době je doplňuje nákupem dalších vinic, zahrad a polností. Vlastní rozsáhlé sídelní území vymezuje po celém jeho obvodu ohradní zdí a vnitřní, převážně viniční plochy, cílevědomě přebudovává v pověstnou zahradu Kanálku. Zahrada byla otevřena pro veřejnost roku 1791. Byly v ní pěstovány na tu dobu nevídané štěpařské či hospodářské novinky a cizokrajné rostliny.

Hrabě Canal byl zapáleným příznivcem pokroku, zejména hospodářského. Byl jmenován předsedou České hospodářské společnosti (1793). Jeho největším koníčkem však byla botanika. Výrazně se zasazoval o zdokonalování v oblasti zahradnictví, podporoval vědecké práce na toto

téma štědrými finančními příspěvky. Jeho nákladem byla vydána čtyřsvazková „Flora Bohemica iconibus illustrata“, jejímž autorem byl český botanik Franz Willibald Schmidt (1764 – 1796). Canal sám publikoval četné práce z botaniky. Prakticky zaměřené bylo jeho pojednání „Belehrung für den Landmann, wie er seine Erdäpfel vor dem Verderbnisse schützen, besser benützen, und jahre lang zum Genuße aufbewahren könne.“³² z roku 1805, vydané německy i česky.

Součástí zahrady byl i vzdělávací ústav (kde se až do Canalovy smrti přednášela hospodářsko-technická botanika) a malý pokusný cukrovar (1811). Na ústavu postupně vyučovali například Franz Willibald Schmidt (1764 – 1796), Karel Bořivoj Presl (1796 – 1862), Jan Kristián Mikan

Antonín PUCHERNA: Zahrada Kanálka, kolorovaná akvatinta s leptem, papír 199 x 294 mm, Národní Galerie R 183 119.

Vstupenky do Kanálky z doby kol r. 1800. (Mědirytina J. Berky.)

Vstupenky do Kanálky z doby okolo roku 1800 (mědirytina J. Berky). Příloha „Národních Listů“ k číslu 179, 1. 7. 1934.

(1769 – 1844), Jan Novodvorský (1773 – 1811) nebo Ignác Bedřich Tausch (1793 – 1848). Své pokusy tu jeho s finančním příspěvím prováděl bratr ze stejné zednářské lóže profesor Antonín Zürchauer (1766 – 1817).

Hruška „Graf Canal“, pojmenovaná po hraběti Canalovi: <http://www.obstsortendatenbank.de>.

sepisováním vědeckých prací. Výjimku učinil v roce 1812, kdy na Kanálce přijal vzácné hosty, císaře Františka I. s chotí Marií Ludovikou Beatrix a dcerou, francouzskou císařovnou Marií Luisou.

Hrabě Canal de Malabaila byl sám zednářem a pohyboval se v kruzích svobodných zednářů. Není proto s podivem, že ho hned na začátku svého pobytu v Praze v lednu roku 1787 navštívil Wolfgang Amadeus Mozart (ihned po své návštěvě v Klementinu u jiného významného svobodného zednáře, Karla Rafaela Ungara), a že u něj se svou manželkou Konstancií poobědval.

V pozdějších letech svého života, kdy zednáři stanuli mimo zákon a osvícenské ideály se staly pro státní moc podezřelé, ale zejména po smrti své manželky v roce 1810 se postupně stáhl do ústraní. Společnost navštěvoval jen zřídka a většinu času trávil

32. „Poučení pro sedláka, jak má uchránit své brambory před zkažením, jak je může lépe využívat a jak je má zachovat ve stavu vhodném k požití po celé roky“

Ve volném čase se věnoval hudbě, sám byl i hudebním skladatelem. Po celý život si vydržoval osobní hudební sbor. Finančně pomáhal mnohým studentům, hudebníkům a vědcům. Zasloužil se o otevření pražského sirotčince a chudobince sv. Jana Křtitele, založil spolek pro nezaměstnané služebníky, vdovy a sirotky (1787), pomáhal dobročinným institucím. Hrabě Canal byl za své zásluhy 17. 4. 1817 jmenován čestným měšťanem královského hlavního města Prahy. Zemřel 20. února 1826 zasažen mrtvicí a byl za velké účasti lidu pochován na Olšanských hřbitovech.

Canalova dcera Josefína, provdaná Pachtová z Rájova, po otcově smrti jeho univerzální dědička, prodala zděděnou zahradu ihned po jejím právním přířknutí za 36.000 zl. k. m. smlouvou ze 24. května 1827 Jiřímu Františkovi Augustovi hraběti Buquoyovi z Lonquevalu, baronovi de Vaux. Hrabě Buquoy vlastnil Kanálku jen velmi krátký čas, protože její výnos byl oproti nákladné režii nepatrný. V roce 1830 ji proto prodal za 25.000 zl. k. m. pražskému bankéři a velkoobchodníkovi Moritzovi Zdekauerovi. V šedesátých a sedmdesátých letech byly v Kanálce pořádány hospodářské výstavy a trhy. Roku 1895, krátce po stoletém výročí vzniku zahrady, však počala její parcelace a rozprodej na stavební místa v prudce se rozvíjející zástavbě Vinohrad.

Hrabě Canal de Malabaila je pohřben na Olšanských hřbitovech. Náhrobek byl adoptován spolkem UTH, z.s.³³

Náhrobek hraběte Canala z Malabaila na Olšanském hřbitově, foto autorky.

Hrabě Canal de Malabaila jako svobodný zednář

V roce 1781 byl přijat do pražské lóže *Zu den drei gekrönten Sternen*, v následujícím roce v ní má už funkci druhého dozorce. V roce 1783 je spoluzakladatelem nové pražské lóže *Wahrheit und Einigkeit*, kde zastává první dva roky funkci prvního dozorce. Od roku 1785 až do roku 1793 je mistrem lóže a členem výboru.

Je jmenován čestným členem brněnské lóže *Zu den wahren vereinigten Freunden* (1793).

Byl též členem prefektury Rodomskoy a 3. 5. 1784 byl pasován do rytířského stavu s řadovým jménem Fr. Jos. Eques a Tulipa.

33. Toto hrobové místo nebylo v nájmu ani fyzické, ani právnické osoby, a proto bylo jako tzv. „volný hrob“ zařazeno do projektu Adopce významných pražských hrobů (<http://www.hrbitovy-adopce.cz/>). Osobnost hraběte Canala zcela splňuje podmínku pro zařazení do projektu-jde o osobu, která byla prokazatelně významnou osobností v oblasti kultury, vědy, politiky, náboženství či v ostatních oblastech společenského života nebo významnou osobou z historického hlediska. Od roku 2018 je adopčním nájemcem hrobového místa spolek UTH, z.s.

13. Rodina HERGETOVA

Pražští stavitelé a stavební podnikatelé.

Členové rodiny pohřbení na Zlíchovském hřbitově při kostele sv. Filipa a Jakuba

13. 1. František Leonard HERGET [Franz Leonhard HERGET]

(6. 11. 1741 Andělská Hora – 1. 10. 1800 Praha)

Inženýr, matematik, profesor české stavovské inženýrské školy v Praze, vrchní stavební ředitel v Čechách, autor projektu podpovrchové kanalizace v Praze, stavební podnikatel, autor prvního urbanistického plánu Prahy.

Rodák z Andělské Hory (Engelhaus) u Karlových Varů. Po absolvování gymnázia studoval nejprve na teologické a poté na filozofické fakultě pražské univerzity. Navštěvoval také přednášky na technice. V r. 1766 se stal pedagogem na Stavovské inženýrské škole jako profesor inženýrských věd (třetí v pořadí) a vystřídal tam svého učitele Johanna Ferdinanda Schora (1686 – 1767).

Od roku 1784 vyučoval praktickou matematiku na filozofické fakultě Karlovy univerzity. Hergetova činnost se neomezovala jen na školu. Přednášel o mechanice umělcům a řemeslníkům (nedělní přednášky) a se svolením velícího generála v Čechách (Friedrich hrabě Wied-Runkel) zdarma vyučoval „vědám inženýrským“ mladé poddůstojníky, kadety a syny důstojníků v Čechách ležících pluků.

Ing. Herget byl 5. 5. 1788 jmenován vrchním zemským stavebním ředitelem v Čechách, byl prvním v Českých zemích, kdo tento úřad zastával. Kontrole této nově vzniklé instituce začaly podléhat veškeré významnější veřejné stavební akce, především silnice, mosty či kasárna. Společně se svými žáky v roce 1791 připravil první geometricky věrný plán Prahy – poprvé obsahoval domovní číslovaní. Sehrál významnou roli i při tzv. katastrálním mapování (Josefínský katastr) dle patentu císaře Josefa II. z roku 1785 o reformě pozemkové daně a vyměření půdy. Profesor Herget měl na starosti mimo jiné i zajišťování měřických pomůcek pro inženýry krajských komisí.

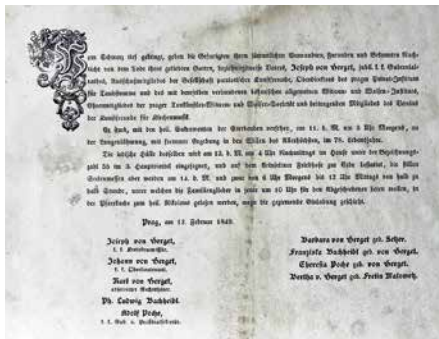

Hroby prvních generací rodiny Hergetů na Zlíchovském hřbitově, foto autorky.

V Národním archivu³⁴ je uložena Hergetova rukopisná „generální mapa silnic“, na níž byly vyznačeny všechny silnice a poštovní, mýtní a celní stanice. Jde o první spolehlivé kartografické znázornění stavu silnic v Čechách.

V roce 1787 autorsky vypracoval ucelený rozvrh uzavřené podpovrchové kanalizace. Projekt sice vznikl již v roce 1787, ale jeho výstavba se protáhla až do roku 1816, a ani tehdy ještě nebyla uspokojivě dokončena.

Ing. Herget se účastnil přestavby budov, které patřily nedávno zrušeným klášterům a jiným církevním institucím, a to především pro vojenské, lékařské, školní a nadační účely. Řídil nejen pře-

Úmrtí oznámení Josefa z Hergetu (z archivu RNDr. Vladimíra Pouzara, DrSc.).

stavbu Norbertina pro potřeby Ústavu šlechtičen či úpravu domu emeritních kněží u kostela sv. Karla Boromejského na Zderaze, ale také např. budování Všeobecné nemocnice na Karlově náměstí v roce 1789 (záměrná strohost, demonstrace nového stylu).

Na území dnešní Cihelné ulice (ulice tvoří oblouk, jenž kopíruje břeh Vltavy za Karlovým mostem) se nacházela hlína vhodná pro výrobu cihel a střešních tašek. Ing. Herget zde v roce 1781 vybudoval moderní cihelnu. Cihly z Hergetovy cihelny se vyráběly s vtisknutým reliéfem s písmeny A H na ložné ploše. Roku 1872 zde byl postaven dům (čp. 548/4) dodnes nazývaný „Hergetova cihelna“.

Do povědomí Pražanů se ve své době negativně zapsal svým nařízením, podle kterého byla zbořena Betlémská kaple.

U kostela sv. Filipa a Jakuba na Zlíchově se nachází hroby prvních generací rodiny Hergetů. Nápisy na náhrobních kamenech buď již zcela chybí, nebo jsou téměř nečitelné. Náhrobky by potřebovaly zásah kamenické firmy, která by provedla zajištění statické bezpečnosti náhrobků, stabilizaci jejich rámu a nápisových bloků, a obnovila poškozené nápisy tak, aby nadále nedocházelo k jejich devastaci. V současné době probíhají konkrétní plány na restaurování náhrobků ve spolupráci farnosti Hlubočepy, přímých potomků Ing. Hergeta (žijících dnes ve Švýcarsku) a Spolku Malostranský hřbitov.

Na Zlíchovském hřbitově jsou prokazatelně pohřbeni František Antonín Leonard Herget, jeho syn Antonín (Anton Leonard, 1789 – 1854), jeho žena Vilemína (Wilhelmine), rozená Zobelová (1791 – 1849), vnuk Maxmilián (1823 – 1893), pražský podnikatel v oboru stavebních hmot a politik (poslanec Českého zemského sněmu), a jeho sourozenci: bratr Rudolf Herget (1820 – 1860) a sestra Rozina, provdaná Korbová (1818 – 1887).

František Leonard Herget jako svobodný zednář

Byl členem pražské lóže *Wahrheit und Einigkeit zu drei gekrönten Säulen* v letech 1786 – 1793.

13. 2. Členové rodiny HERGETOVY, pohřbení na Malostranském hřbitově

Rod Hergetů, sňatky propojený například s rodinou architektů a stavitelů Zobelů, byl velmi rozvětvený a měl početné potomky. Představitel jedné linie rodiny, syn Josef Leonard z Hergetů (1771 – 1849) z prvního manželství Františka Antonína Hergeta, odpocívá na Malostranské hřbitově. S ním jsou zde pohřbeni manželka Barbora, roz. Setzerová (1789 – 1866), dcera Antonie (1810 – 1837) a vnuk Viktor z Hergetů (1844 – 1881). Tato část rodiny ve staveb-

Náhrobky rodiny Hergetů u dělicí zdi ve staré části Malostranského hřbitova, foto autorky.

ním průmyslu již nepodnikala, Josef Leonard byl guberniálním radou a za své zásluhy byl povýšen do šlechtického stavu, Viktor z Hergetů byl právníkem a zemským advokátem.

Je možno konstatovat, že členové Hergetovy rodiny hráli i po rozpuštění lóží nadále roli ve významných pražských zednářských založeních-guberniální rada Josef Leonard z Hergetů byl ředitelem pražského ústavu pro hluchoněmé (Privat-Institut für Taubstumme) a čestným členem předsednictva Společnosti vlasteneckých přátel umění (Gesellschaft patriotischer Kunst-Freunde).

Náhrobek se nachází ve staré části hřbitova u dělicí zdi blízko Plzeňské třídy (na mapě č. 8).

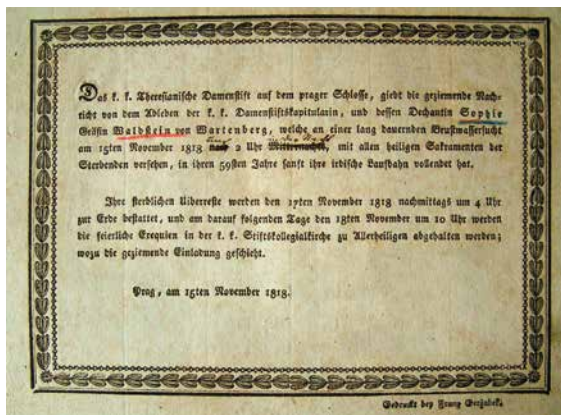
Potomci pražských svobodných zednářů na Malostranském hřbitově

14. Žofie hraběnka z VALDŠTEJNA-VARTENBERKA [Sophia Gräfin von WALDSTEIN-WARTENBERG]

(?1760 – 15. 11. 1818 Praha)

Děkanka Tereziánského ústavu šlechticů na Hradčanech.

Hraběnka Žofie byla prvním z osmi dětí Vincence hraběte z Valdštejna-Vartenberka³⁵ a jeho manželky Žofie, rozené ze Šternberka. V mládí vstoupila do Tereziánského ústavu šlechticů, kde rychle postupovala v kariéře-nejdříve jako asistentka a první asistentka ústavu (1808, 1810), od roku 1812 již jako zástupkyně děkanky. V roce svého úmrtí, roku 1818, již zastávala funkci děkanky, což byla nejvyšší dosažitelná funkce pro nečleny panovnického domu (místo představené ústavu bylo vyhrazeno habsburským arcivévodkyním, které měly jako právní nástupkyně svatojiřských abatyší výhradní právo korunovat českou královnou).

Úmrtní oznámení Žofie hraběnky z Valdštejna-Vartenberka (z archivu RNDr. Vladimíra Pouzara, DrSc.).

Náhrobek Žofie hraběnky z Valdštejna-Vartenberka u dělicí zdi hřbitova, současný stav, foto autorky.

35. Vincenc Fererrský z Valdštejna-Vartenberka byl členem zednářské lóže *Wahrheit und Einigkeit*, spolu s Jáchymem hrabětem ze Šternberka (z tohoto rodu pocházela i Žofie, matka naší hraběnky).

Její pískovcový náhrobek, který se nyní nachází u dělicí zdi ve staré části hřbitova, patří k nejkrásnějším na celém Malostranském hřbitově a je dílem Václava Prachnera. Byl proto restaurován již v roce 2014. Patří k figurálním náhrobkům, truchlící ženskou postavu zde znázorněnou lze interpretovat jako plačku. Náhrobek nese desku s nápisem, obsahujícím chválu zemřelé: „*Hier liegt im Herrn / Die hoch-und wohlgeborene Frau / SOPHIA Gräfin von WALDSTEIN/WARTENBERG / Dechantin des k. k. Theresianischen Dameninstituts zu Prag / geboren Anno 1759 / gestorben Anno 1818 / Sie schied geliebt, beweint von allen / So wie sie lebte sanft und schön / Und der Geschwister Tränen allen / Der Tugend war sei stets ergeben / Und tadellos ihr ganzes Leben / Sie rief der Herr nach seinen Höhn / Wo wir verklärt uns wiedersehen!*“³⁶

Osobnosti pohřbené na Malostranském hřbitově, mylně považované za svobodné zednáře

15. František Xaver DUŠEK [Franz Xaver DUSCHEK]

(8. 12. 1731 Chotěborky – 12. 2. 1799 Praha)

Hudební pedagog, klavírní virtuóz, organizátor hudebního života v Praze.

František Xaver Dušek byl společně se svou manželkou Josefínou blízkým přítelem Wolfganga Amadea Mozarta a osobně se znal s Mozartovými zednářskými přáteli v Praze – mnozí z nich byli jeho žáky. Sám však svobodným zednářem nikdy nebyl.

16. Josef František HURDÁLEK [Joseph Franz HURDALEK]

(6. 11. 1746 Náchod – 27. 12. 1833 Praha)

Pedagog, litoměřický biskup a osvícenec.

Navzdory papežským dokumentům, které trestaly členství v lóžích exkomunikací, kterou pak mohl zrušit pouze papež (bula „In Eminentí“ Klementa XII.), byli mezi svobodnými zednáři i biskupové, např. královéhradecký biskup a olomoucký arcibiskup Maria Tadeáš hrabě z Trauttmansdorffu (1761 – 1819). Josef František Hurdálek však svobodným zednářem nikdy nebyl, i když se z doby svého působení v Klementinu dobře znal s ředitelem tamní univerzitní knihovny a vysoce postaveným zednářem Karlem Rafaelem Ungarem (1744 – 1807), a byl také Mozartovým velkým obdivovatelem. Později, již jako litoměřický biskup, podporoval pokrokové tendence, což ho nakonec stálo úřad.

---

36. „*Zde leží v Pánu / Vysoce urozená a vznešená paní/Žofie z Valdštejna-Vartenberka / Děkanka c. k. Tereziánského institutu pro šlechtičny v Praze / Narozená v roce 1759 / Zemřelá v roce 1818/ Odešla milována, oplakávána všemi Tak, jak žila, pokojně a krásně / Všichni její sourozenci tonou v slzách / Byla vždy oddána ctnosti/ A celý její život byl bez poskvrny / Pán si jí zavolal k sobě / Kde se jednou všichni šťastni sejdem!*“.

17. František Martin PELCL [Franz Martin PELZL]

(11. 11. 1734 Rychnov nad Kněžnou – 24. 2. 1801 Praha)

Český spisovatel, buditel, historik a filolog, první profesor českého jazyka na pražské univerzitě.

Jako domácí učitel a posléze knihovník u hraběte Františka Nostice-Rienecka (1725 – 1794) se v Nostickém salonu setkával s pražskou osvícenskou inteligencí, mj. i s mineralogem a svobodným zednářem Ignácem Antonínem Bornem (1742 – 1791). Na Bornův popud Pelcl v roce 1774 uveřejnil „Kurzfassste Geschichte der Böhmen“, v té době nejúspěšnější studii k českým dějinám. Pelcovo členství v některé z pražských zednářských lóží však není doloženo.

Deutschsprachiges Resumé

Das letzte Drittel des 18. Jh. wird als eine Zeit des großen Aufschwungs der Freimaurerei in ganz Europa, in der Habsburger Monarchie und insbesondere in den böhmischen Ländern betrachtet, wo zwischen 1741 und 1794 insgesamt 12 Logen ihren Sitz hatten. Die Zahl der Logen wurde nach dem Freimaurer-Patent Josefs II., der dadurch sowohl ihren „Wildwuchs“ als auch den möglichen preußischen Einfluss verhindern wollte.

In den Logen wurden außer den Hauptgrundsätzen der Freimaurerei (lebenslange Vervollkommnung jedes Einzelnen, „Bearbeitung des rohen Steins“) vorrangig aufklärerische und demokratische Grundsätze gefördert und umgesetzt. Deswegen leisteten die Freimaurer aus Prag und Brünn eine sehr starke Unterstützung für die Reformbewegung Josefs II. Wichtig war auch ihre soziale und karitative Tätigkeit-zu den größten Erfolgen gehörte die Gründung des Prager Waisenhauses zum St. Johann dem Täufer am 1. 9. 1773 und der Taubstummenschule am 7. 12. 1786. Beide Anstalten haben ihre Tätigkeit bis ins 20. Jh. hinein fortgesetzt.

Nicht in der letzten Reihe ist auch der Einfluss der Prager Freimaurer auf die Entwicklung der Wissenschaft und Kunst zu spüren - bei der Gründung und Förderung der Böhmisches Gesellschaft der Wissenschaften (1784), die sich 1790 Königliche Böhmisches Gesellschaft der Wissenschaften nannte und als Vorgängerin der heutigen Wissenschaftsakademie gilt. Ihre Entstehung geht auf die von Ignatz Born 1775 gegründete Gelehrte Gesellschaft zurück. Weitere Erwähnung verdient auch die Privat-Gesellschaft patriotischer Kunst-Freunde (am 5. 2. 1796 von Franz Josef Graf Sternberg gegründet) und die Gesellschaft des Vaterländischen Museums in Böhmen (1818, Franz Anton Graf Kolowrat-Liebsteinsky, Hauptinitiator Kaspar Graf von Sternberg).

Nicht unbedeutend war auch der Einfluss der Prager Freimaurer auf die Universitätsbildung. Es ist kein Zufall, dass gleich drei bedeutende Mitglieder der Prager Logen zu jener und späteren Zeit den Posten des Rektors der Prager Universität bekleideten (Karl Rafael Ungar, 1790; Kaspar Royko, 1798 und Josef Gottfried Mikan, 1799).

Im Zusammenhang mit der Entwicklung im revolutionären Frankreich und der Vorwürfe der mangelnden Loyalität („Freimaurer-Revolution“) brachte Kaiser Franz II. die Logen dazu, ihre Tätigkeit ab 1794 „freiwillig“ zu beenden. Die Freimaurer-Gründungen durften danach als „Privat-Gesellschaften“ weiter arbeiten. In Betracht der bedeutenden Zahl der Logen-Mitglieder im Jahre 1793 (insgesamt 305 in den böhmischen Ländern, in den österreichischen Ländern waren es „nur“ 281) und deren gehobenen gesellschaftlichen Stellung, ihrer Verdienste bei der Durchsetzung der Reformen Josefs II. und Gründung wichtiger sozialen und kulturellen Institutionen kann man das dritte Drittel des 18. Jh. (die Regierungszeit Maria Theresias, Josefs II. und Leopolds II.) mit Recht als „goldene Zeit“ der Freimaurerei in Böhmen betrachten.

In diese „Blütezeit“ der Prager Freimaurerei fällt auch die Gründung des Kleinseitner Friedhofs in Prag. Dieser neue „Gottesacker“, für die Bewohner des linken Moldau-Ufers bestimmt, entstand auf Grund der Friedhofs- und Begräbnis-Reform Josefs II. an der Stelle des alten Pestfriedhofs im Jahre 1787. Es ist daher auch kein Wunder, dass hier mehrere bedeutende Prager Freimaurer (oder Ex-Freimaurer) dieser Zeit ihre letzte Ruhe gefunden haben. Dazu gehörte z.B. Ignaz Michael Cornova, (1740 – 1822), Historiker, Schriftsteller und Pädagoge; Wenzel Bauer von Adelsbach (1767 – 1834), städtischer Arzt; Johann Jacob Ferdinand Anton Delorme (1755 – 1827), Kaufmann, Gründer der „Cichorienkaffee-Fabrik“ und leitender Würdenträger der nach der Verabschiedung des Toleranzpatents neu entstandenen evangelischen Gemeinde in Prag; Joseph Benedikt Ebenberger (1744 – 1801), Eigentümer von mehreren Prager Apotheken und bedeutender Mäzen; Johann Kriner (1745 – 1807), Kaufmann, Kaufhaus-Eigentümer,

Großhändler mit Glas, Mitbegründer des Waisenhauses Zum St. Johann dem Täufer; Johann Baptist Kucharz (1751 – 1829), Organist, Komponist, Kapellmeister im Nostitz-Theater, Mozartfreund; Joseph Gottfried Mikán (1742 – 1814), Arzt und Naturforscher, Professor der Botanik an der Prager Universität und deren Rektor; Mitglieder der Familie Prager Baumeister- und Architektenfamilie Palliardi; Kaspar Royko (1744 – 1819), Historiker, Aufklärer, Schriftsteller und Rektor der Prager Universität slowenischer Herkunft; Franz Karl Wolf (1764 – 1836), Zeichner und Radierer, Professor der Zeichenkunst und Direktor der Hauptschule am Tein; Mitglieder der aus Tirol stammenden Baumeister-Familie Zobel; Mitglieder der Familie des Franz Leonhard Hergel (1741 – 1800), Professoren der Prager Ingenieurschule, Baumeister und Unternehmer; Sophia Gräfin von Waldstein-Wartenberg (1760 – 1818), Dechantin des k. k. Theresianischen Dameninstituts zu Prag und Tochter von Vincenz von Fererra Graf von Waldstein-Wartenberg, Mitglied der Loge *Zur Wahrheit und Einigkeit*. Sein Grabmal auf dem Olšany-Friedhof wurde vom Verein UTH z.s. adoptiert. Zur Zeit wird von der Verwaltung der Prager Friedhof die Überholung der wertvollen Cornova-Gedenkplatte auf dem Kleinseitner Friedhof erwogen. Im April vorigen Jahres (2019) verlief unter Teilnahme der Vertreter der Tschechischen und Slowenische Republik an dem neu überholten Kaspar Royko – Grabmal würdiger Pietätsakt-man kann daher mit Recht sagen, dass die Verdienste der großen Prager Freimaurer nicht vergessen werden.

Einen Bestandteil dieser Veröffentlichung bilden zahlreichen Abbildungen und ein übersichtlicher Lageplan des Kleinseitner Friedhofs mit der Bezeichnung der noch erhaltenen historischen Grabstätten und deren Fragmente.

English Summary

The last third of the 18th century was a time of great expansion of freemasonry throughout Europe, in the Habsburg Empire and particularly in the Czech lands, where in the period 1741 – 1794 a total of twelve lodges had their seat. This number of lodges was reduced after Emperor Joseph II issued his masonic bill because in his opinion there was too much “wild growth” and he also wanted to prevent excess Prussian influence via the lodges.

Besides the basic principles of freemasonry (lifelong improvement of oneself, working the rough stone), the lodges fostered enlightenment and democratic conduct and applied these in practice. Therefore the lodges in Prague and Brno were supporters of the state reforms of Emperor Joseph II. Of great importance was their social and charitable engagement—the greatest success here was the foundation in Prague of the Orphanage of St John the Baptist on 1 September 1773 and the Deaf-Mute School on 7 December 1786. Both institutions continued to operate into the 20th century.

Last but not least, consideration is given to the influence of Prague masons on the development of science and the arts through the establishment of the Bohemian Society of Science (1784) that evolved into the Royal Bohemian Society of Science in 1790 and is the direct predecessor of today's Academy of Sciences. The original initiative came from Ignaz von Born in 1775, who established a Society of Learning in Prague. We can also mention the Society of Patriotic Friends of the Arts (established 5 February 1796 by Franz Joseph Count Sternberg) and the Society of the Patriotic Museum in Bohemia (1818, Franz Anton Count Kolowrat-Liebsteinsky, with the main initiative coming from Caspar Count von Sternberg).

Of significance was also the influence of freemasons on university teaching in Prague; it is no coincidence that several prominent lodge members in Prague sooner or later reached the position of Rector of the university. (Karel Rafael Ungar 1790, Kaspar Royko 1798, Joseph Gottfried Mikan 1799).

As a consequence of the developments in revolutionary France and accusations of disloyalty (masonic revolution), the lodges were forced by Emperor Franz II to cease all their activities. All masonic, charitable institutions could only continue as private, non-masonic, societies. Considering the large number of lodge members (totalling 305 in the Czech Lands, whereas in the Austrian Lands there were “only” 281), their high social ranking, their contribution to the reforms of Joseph II and the establishment of important social and cultural institutions, one can state that the last third of the 18th century (reign of Maria Teresia, Joseph II and Leopold II) was the golden age of freemasonry in Bohemia.

These heydays of Prague masons saw the opening of the Lesser Town cemetery. This new “God's Acre” for the inhabitants of the left side of the Moldau river originated from the cemetery and burial reforms of Joseph II in 1787, on the site of an old plague graveyard. It is thus no surprise that several prominent Prague freemasons found their last resting place there. Among them were f.e. Ignaz Michael Cornova (1740 – 1822), a historian, writer and teacher; Wenzel Bauer von Adelsbach (1767 – 1834), a city medic; Johann Jacob Ferdinand Anton Delorme (1755 – 1827), a trader, founder of a Chicory coffee factory and a leading dignitary of the Protestant-Evangelical community in Prague that was established after the Patent of Toleration allowed the practice of non-Catholic faiths; Joseph Benedikt Ebenberger (1744 – 1801), an owner of several pharmacies in Prague and generous donor; Johann Kriner (1745 – 1807), a trader in glass and owner of a trading company, and co-founder of the Orphanage of St John the Baptist; Johann Baptist Kucharz (1751 – 1829), an organist, composer, kappelmeister at the Nostitz Theater and friend of Mozart; Joseph Gottfried

Mikan (1742 – 1814), a medical doctor, researcher, professor of botany at the Prague university and member of the Prague family of builders and architects Palliardi; Kaspar Royko (1744 – 1818), an enlightenment historian, writer and rector of the university, originally from Slovenia; Franz Karl Wolf (1764 – 1836), a draughtsman and engraver, professor of drawing and director of the Tein-school; members of the Tirol builders' family Zobel; members of the family Franz Leonhard Herget (1741 – 1800), professors at the Engineering School of Prague, builders and businessmen; Sophia Countess Waldstein-Wartenberg (1760 – 1818), deaconess of the Theresian Institute for Noble Ladies in Prague and daughter of Vincenz von Fererra Count von Waldstein Wartenberg, member of the lodge Wahrheit und Einigkeit. Also worthy of mention are Joseph Emanuel Tobias Count Canal de Malabaila (1745 – 1826), Imperial and Royal chamberlain, botanist, art lover, humanist and founder of the famous Canal Garden in Prague. His grave at the Olšany cemetery in Prague was adopted by the UTH society. The Management of the Prague Cemeteries is also considering the restoration of the valuable memorial cast-iron gravestone for Cornova at the Lesser Town Cemetery. In April of last year (2019) there was a ceremony of remembrance attended by representatives of the Czech and Slovenian Republics at the newly refurbished grave of Kaspar Royko, so one can claim with justification that the memory of important Prague freemasons has not been forgotten.

A part of this publication consists of numerous pictures and an overview plan with markings of historic graves or their remnants.

Použité zdroje

Knihy, monografické publikace, noviny a časopisy:

CORNOVA, Ignác (v překladu Františka Mašlaně): O výchově sirotků zednářských. Praha: Nákladem Dědictví Komenského, 1923.

ČECHUROVÁ, Jana: Čeští svobodní zednáři ve XX. století. Praha: Nakladatelství Libri, 2002.

HLADÍK, Jaroslav: Náhrobek Ebenbergerů. Časopis českého lékařnictva, ročník XIII., Praha: 1933.

KALINOVÁ, Gabriela, Hnojil, Adam a kol: Malostranský hřbitov, historie a současnost.

Praha: ARSCI, 2015.

KOVAŘÍK, Petr. Klíč k pražským hřbitovům. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

LÁNY, Jeroným: Malostranský hřbitov v Košířích. Praha: nákladem Správy pražských hřbitovů, 2001.

MERHOUT, Cyril: O Malé Straně, její stavební vývoj a dávný život. Praha: Orbis, 1956.

MUSIL, Jiří František: Hudební Praha, průvodce po stopách skladatelů, instrumentalistů, pěvců, dirigentů a nástrojářů, díl I. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

PODŠKUBKA, Jan: České svobodné zednářství v průběhu XVIII. století. Praha: Národní knihovna ČR, 2004.

RUTH, František: Kronika královské Prahy a obcí sousedních díl I.-III. Praha: nákladem Pavla Körbra, 1903.

SOKOL, Michal: Malostranský hřbitov. Praha: nákladem „Klubu přátel starého Smíchova“, 1940.

Elektronické zdroje (citace webu):

[http://www.architektenlexikon.at/de/Johann Baptist Zobel](http://www.architektenlexikon.at/de/Johann+Baptist+Zobel).

<https://books.google.cz/> Geschichte des Waiseninstituts zum heiligen Johann dem Täufer in Prag, Ignaz Cornova.

<https://botany.cz/cs/mikan/>.

<http://www.bohmischleipa.cz/J.G.Mikan>.

Časopis českého lékařnictva. Litoměřice: Emil Graf, 05.06.1911, Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/>.

Český časopis historický. Praha: Academia, 1930, 36. s. 331. ISSN 0862-6111. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/knav/uuid/uuid:b97c69d2-45b9-11e1-1027-001143e3f55c>.

<https://encyklopedie.praha2.cz/osobnost/565-josef-emanuel-hrabe-canal-de-malabaila>.

www.pragamasonica.cz.

JONÁŠOVÁ, Milada: „Ihre Versicherung beruhigt mich, sie kommt von einem Kenner.“ K biografii Jana Křtitele Kuchaře. <http://dlib.lib.cas.cz/3184/>.

SMAŽÍK, Rudolf: Kanálka. Praha: Rudolf Smažík, 1911. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mlp/>.

VOJTĚŠEK, Václav KRAUS, Vojtěch: Almanach královského hlavního města Prahy na rok 1914: Ročník 17. Praha: Důchody obce královského hlavního města Prahy, 1914. Dostupné z <http://www.digitalniknihovna.cz/mlp/>.

ZACHYSTAL, František. Vznik svobodného zednářstva v Čechách. Praha: Jiří A. Drégr, 1937. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/>.

Obrazový materiál:

<https://www.antikvariatkrenek.com/cs/priroda-a-prirodni-vedy/9866-mikan-catalogus-plantarum-omnium-in-usum-horti-botanici-pragensis-praha-gerle-botanika-1776-prvni-vydani-1776.html>.

https://cs.wikipedia.org/wiki/Franz_Anton_Leonard_Herget.

https://www.europeana.eu/portal/cs/record/92070/BibliographicResource_Wolf%20Franz%20Karl.

<https://www.hrady-zriceniny.cz/s-wolf.htm>.

PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století, XXVIII: Politický okres Vinohradský. V Praze: Nákladem Archaeologické kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1908. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/>.

<http://www.steinbauer.biz/familytree/Delorme.htm>.

<http://www.ztichlaklika.cz/antikvariat/show/royko-caspar-einleitung-in-die-christliche-religions-und-kirchen-geschichte-von-royko-id13469>.

<http://ztichlaklika.cz/antikvariat/show/royko-caspar-geschichte-der-grossen-allgemeinen-kirche-nersammlung-zu-kostniz-id15806>.

Portréty:

Václav Bauer z Adelsbachu https://www.europeana.eu/portal/cs/record/92062/BibliographicResource_1000126091692.html Bauer-Adelsbach, Wenzel von.

Josef Emmanuel Canal de Malabaila, foto MŠ, <http://twitter.com/PragaMasonica/status/997569019732529153>.

Jan Jakub Ferdinand Delorme <http://www.steinbauer.biz/familytree/Delorme.htm> (souhlas autora stránek).

František Leonard Herget soukromý archiv potomků rodiny Hergetů.

Josef Bohumír Mikan https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Bohum%C3%ADr_Mikan.

Kašpar Royko, mědirytina Jana Jiřího Balzera. Soukromý vlastník. (Udělen souhlas s publikováním pro účely publikace).

LEGENDA K MAPĚ MALOSTRANSKÉHO HŘBITOVA

1. Kašpar ROYKO, (1744 – 1819)

Historik, osvícenec, spisovatel a pedagog, rektor Karlo-Ferdinandovy univerzity (medailonek č. 9).

2. Ignác Michael CORNOVA, (1740 – 1822)

Exjezuita, osvícenský historik, řádný profesor pražské univerzity (medailonek č. 2).

3. Náhrobek rodiny Jana KRINERA, (1745 – 1807)

Velkoobchodník, majitel obchodního domu a spoluzakladatel sirotčince u sv. Jana Křtitele (medailonek č. 5), V hrobce pohřbeni i členové rodiny Kehrln.

4. Rodina Josefa Benedikta EBENBERGERA, (1744 – 1801)

Pražského lékárníka, majitele několika lékáren, veřejně činné osobnosti (medailonek č. 4).

5. Rodina Václava BAUERA z Adelsbachu, (1767 – 1834)

Městského lékaře na Malé Straně (medailonek č. 1).

6. Žofie hraběnka z VALDŠTEJNA-VARTENBERKA, (1760 – 1818)

Děkanka Tereziánského ústavu šlechtičen na Hradčanech, dcera Vincence hraběte z Valdštejna-Vartenberka (medailonek č. 14).

7. Josef ZOBEL, (1746 – 1814)

Dvorní stavební mistr, architekt, revizor staveb a podnikatel (medailonek č. 11. 1).

8. Rodina HERGETOVA

Členové rodiny Františka Leonarda HERGETA, pražského stavitele a stavebního podnikatele, právníci a zemští advokáti (medailonek č. 13).

9. Rodina PALLIARDI

stavitelská a sochařská rodina italského původu, působící v Praze (medailonek č. 8).

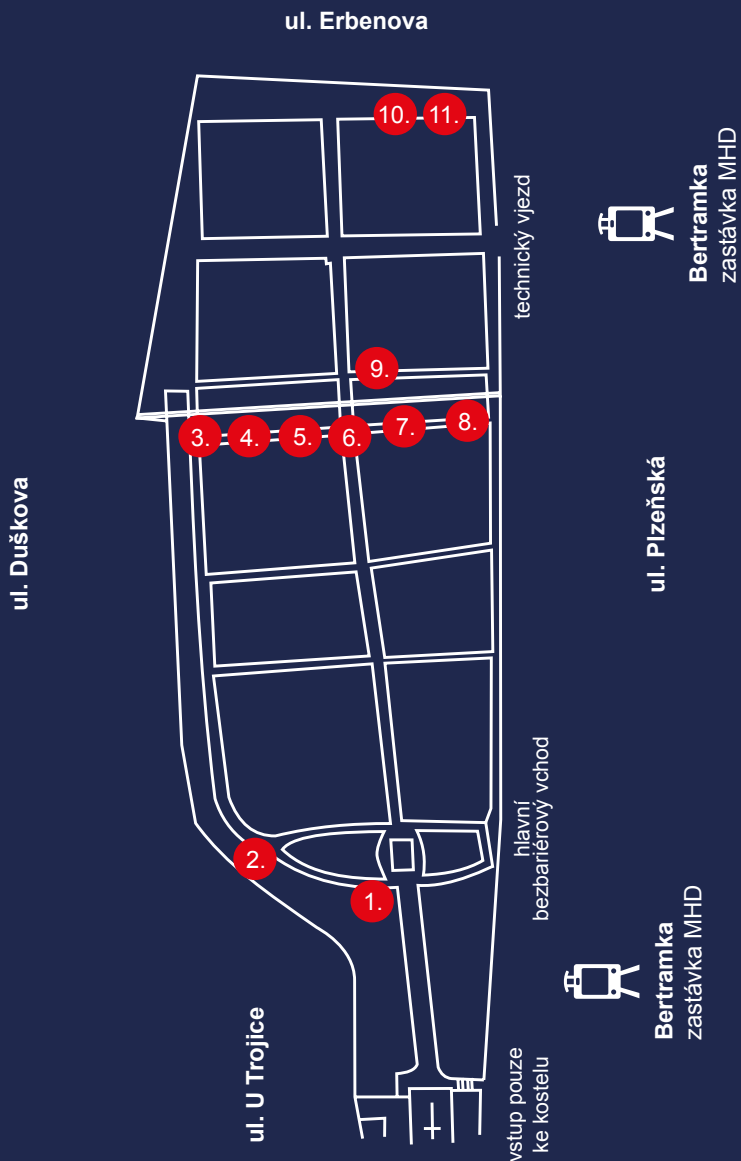
10. Anna Marie DELORME, (1759 – 1815)

první manželka Jana Jakuba Ferdinanda DELORME, obchodníka, majitele továrny na cikorii, veřejně činné osobnosti (medailonek č. 3).

11. Jan Klement ZOBEL, (1777 – 1840)

dvorní stavitel a architekt (medailonek č. 11. 2).

ZEDNÁŘI A JEJICH PŘÍBUZNÍ NA MH

Kudy na Malostranský hřbitov

Dopravní spojení: Metrem po trase B do stanice Anděl (výstup Anděl),
ze zastávky Anděl tramvají do stanice Bertramka,
která se nachází přímo proti nové bráně
do Malostranského hřbitova.

Otevírací doba:

Leden - únor	9 - 17 hod.
Březen - duben	9 - 18 hod.
Květen - září	9 - 19 hod.
Říjen	9 - 18 hod.
Listopad - prosinec	9 - 17 hod.

www.malostranskyhrbitov.cz

PragaMasonica Masonic Prague